PATVIRTINTA
Klaipėdos lopšelio-darželio „Inkarėlis“ direktoriaus
2025 m. liepos 22 d. įsakymu Nr. V-53

PRITARTA
Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos
Švietimo ir sveikatos departamento
Švietimo skyriaus vedėjo
2025 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. ŠV1-153

KLAIPĖDOS LOPŠELIO-DARŽELIO „INKARĖLIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Klaipėdos lopšelis-darželis „Inkarėlis“ (toliau – Lopšelis-darželis „Inkarėlis“) yra neformaliojo švietimo mokykla, savivaldybės institucija, priskiriama ikimokyklinio ugdymo mokyklų tipui. Adresas: Kauno g. 43, 91168 Klaipėda. Mobilusis telefonas +370 650 49 312, elektroninio pašto adresas inkarelis@gmail.com, interneto svetainės adresas http://www.inkareliomokykla.lt.

2. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si). Lopšelis-darželis „Inkarėlis“ siekia visuminio, žaidimu ir patyrimine veikla grįsto ugdymo(si), kuris atliepia kiekvieno vaiko poreikius, pomėgius ir individualius gebėjimus. Vaikas suvokiamas kaip aktyvus, smalsus, kuriantis ir nuolat besimokantis žmogus, turintis teisę į orų, saugų, įtrauktį užtikrinantį ugdymą(si). Vaiko ugdymas suprantamas kaip vientisas procesas, paremtas natūralia jo prigimtimi, vidine motyvacija, saviaukla ir gebėjimu kurti save bei santykį su aplinka. Ugdymo(si) procesas grindžiamas keliomis pedagoginėmis kryptimis, kurios tarpusavyje papildo viena kitą. Sociokultūrinė pedagogika (L. Vygotskis) akcentuoja mokymąsi per socialinę sąveiką, bendradarbiavimą ir kultūrinį kontekstą. Konstruktyvistinė pedagogika (J. Piaget, J. Dewey) pabrėžia aktyvų vaiko dalyvavimą ugdymo procese, mokymąsi per asmeninę patirtį, tyrinėjimą ir problemų sprendimą. Humanistinė pedagogika (C. Rogers, A. Maslow) užtikrina emocinį saugumą, pagarbą, vaiko savasties puoselėjimą ir visapusišką asmenybės augimą. Įtraukusis ugdymas sudaro sąlygas visiems vaikams dalyvauti ugdymo procese lygiomis teisėmis, o Universalus dizainas mokymuisi (toliau – UDM) suteikia lankstų ir visiems vaikams prieinamą ugdymo(si) modelį, pritaikytą įvairiems gebėjimams, poreikiams bei ugdymosi stiliams. Ugdymo(si) aplinka kuriama taip, kad skatintų vaikų tyrinėjimą, mokymąsi vieniems iš kitų, emocinį įsitraukimą, savarankiškumą ir kūrybiškumą. Vaikams sudaromos sąlygos savarankiškai rinktis veiklas, veikti savo tempu, priimti sprendimus, taip ugdant jų atsakomybės jausmą bei pasitikėjimą savimi. Vadovaujamasi Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo metodika (2023), kuri pabrėžia visuminį ugdymą(si), plėtojantį vaikų pažintinius, socialinius, fizinius ir emocinius gebėjimus. Ugdymo turinys organizuojamas vadovaujantis rekomendacijomis „Žaismė ir atradimai“, akcentuojant patyriminį mokymąsi, integruotą ugdymą, STEAM metodiką, informacinio mąstymo ir kūrybiškumo ugdymą. Visi vaikai ugdymo(si) procese jaučiasi lygiaverčiais dalyviais – jie mokosi pažinti save ir kitus, priimti įvairovę ir bendradarbiauti įvairiose aplinkose bei kurti prasmingus tarpusavio ryšius ir ugdymosi patirtis.

3. Ugdymą(si) grindžiančios vertybės. Lopšelio-darželio „Inkarėlis“ ikimokyklinio ugdymo programa (toliau – Programa) grindžiama pamatinėmis vertybėmis, kurios atspindi humanistinį požiūrį į vaiką ir jo ugdymąsi. Vaikas yra unikali, aktyvi asmenybė, turinti teisę būti gerbiama, išgirsta ir visapusiškai augti saugioje, atviroje ir palaikančioje aplinkoje:

3.1. vaiko orumas – pripažįstama ir puoselėjama kiekvieno vaiko neginčijama vertė, autentiškumas ir unikalumas. Kiekvienas vaikas priimamas toks, koks yra, gerbiamos jo individualios savybės ir savita pasaulėjauta;

3.2. vaiko gerovė – siekiama užtikrinti vaiko fizinę, emocinę, socialinę ir dvasinę gerovę. Puoselėjama darna su savimi, kitais ir aplinka, užtikrinamas saugumas. Vaiko gerovė laikoma esminiu jo sėkmingo vystymosi veiksniu;

3.3. saviraiškos laisvė – skatinama vaiko kūrybinė raiška, suteikiama galimybė laisvai išreikšti mintis, jausmus, idėjas. Sudaromos sąlygos visapusiškai ir autentiškai saviraiškai per meną, kalbą, judesį, žaidimą bei kitomis formomis;

3.4. lygiavertis dalyvavimas – kiekvienam vaikui sudaromos galimybės aktyviai dalyvauti ugdymo(si) procese, o sąveikoje pripažįstamas jo lygiavertiškumas. Ugdymosi metu šalinamos kliūtys, trukdančios visaverčiam įsitraukimui;

3.5. lygiateisiškumas ir teisingumas – kiekvienam vaikui, nepaisant jo lyties, sveikatos, šeimos socialinės ar kultūrinės padėties, užtikrinamos vienodos teisės ir galimybės augti, mokytis, ugdytis, stiprinti savo galias. Siekiama mažinti bet kokios formos diskriminaciją ir socialinę atskirtį;

3.6. pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei – ugdymo(si) aplinka grindžiama pagarba, empatija, atvirumu ir tolerancija. Įvairovė suvokiama kaip vertybė, o vaikai skatinami natūraliai pažinti skirtingus prigimtinius, kultūrinius ir socialinius pasaulius bei kurti ryšius su jais;

3.7. bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas – ugdymo(si) procesas padeda vaikams suvokti save kaip bendruomenės dalį. Skatinamas bendravimas, tarpusavio pagalba, pagarba įvairovei, empatija ir atsakomybė. Vaikai mokosi priimti bendrus sprendimus, susipažįsta su teisėmis, pareigomis, dalyvavimo principais;

3.8. kultūrinis tapatumas – ugdymo turinyje puoselėjamos Žemaitijos krašto vertybės, kalba, tradicijos, krašto istorija. Vaikams sudaromos galimybės išreikšti save kaip etninės kultūros pažinimo dalyviams ir kūrėjams. Skatinamas pasididžiavimas savo krašto savitumu, atvirai ir pozityviai priimant kitų kultūrų įvairovę.

4. Vaiko poreikiai. Programa siekiama tenkinti ir turtinti pagrindinius, kiekvienam vaiko amžiaus tarpsniui būdingus poreikius, sudarant palankias sąlygas jų visapusiškai raiškai ir plėtojimui. Atsižvelgiama į kiekvieno vaiko individualius ypatumus, atliepiami specialieji ugdymosi poreikiai – vaikų, turinčių negalią, augančių socialinės rizikos šeimose, turinčių elgesio ar emocinių sunkumų, taip pat gabių vaikų ir kt. Ugdymas organizuojamas taip, kad kiekvienas vaikas galėtų augti, mokytis, patirti sėkmę ir būti priimtas toks, koks jis yra:

4.1. judėjimo poreikis – turėti laisvę laisvai ir nevaržomai judėti: laipioti, vaikščioti, šokinėti, ropoti, šliaužti, lipti, karstytis. Mokytojas kuria aplinką, kurioje vaikai gali aktyviai patenkinti savo judėjimo poreikį tiek lauke, tiek patalpose, įvairiomis oro sąlygomis;

4.2. saugumo poreikis – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Ugdant vaikus rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius pagal jų galias įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu;

4.3. draugysčių poreikis – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Sukuriama ugdymo(si) aplinka, skatinanti vaikus tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti drauge;

4.4. komunikavimo poreikis – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis tiek žodinėmis, tiek ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiais, piešiniais, muzika ir pan.). Vaikams sudaromos sąlygos išbandyti įvairius bendravimo būdus su vaikais ir suaugusiaisiais bei atrasti pagarbias, veiksmingas bendravimo formas;

4.5. pažinimo džiaugsmo poreikis – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis vaikai kuria ir perkuria savo teorijas apie pasaulį;

4.6. kūrybinės saviraiškos poreikis – tyrinėti ir atrasti unikalias savo kūrybines galias per įvairias veiklas. Kuriamos ir spontaniškų, ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių;

4.7. programa taip pat sukuria prielaidas atliepti ir tenkinti unikalius kiekvieno vaiko poreikius, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius.

5. Tėvų (globėjų) (toliau – tėvai) ir vietos bendruomenės poreikiai:

5.1. Lopšelio-darželio „Inkarėlis“ bendruomenė visuomet stengiasi laiku reaguoti į tėvų poreikius ir lūkesčius vaiko atžvilgiu. Pedagogai ir tėvai nuolat ieško naujų bendradarbiavimo formų, kartu rūpinasi vaikais, aptaria jų džiaugsmus ir iššūkius. Mokytojai, bendradarbiaudami su šeima, siekia ją įtraukti į aktyvų grupės gyvenimą, nes tai – viena iš svarbiausių sąlygų, lemiančių sėkmingą vaiko ugdymą(si). Toks bendradarbiavimas padeda artėti prie kokybiško ugdymo(si) tiek ugdymo įstaigoje, tiek ir namuose; atskleisti šeimai vaiko gyvenimo grupėje ypatumus, supažindinti su ugdymo(si) sąlygomis; šviesti tėvus pedagoginiais ir psichologiniais klausimais bei drauge ieškoti bendrų ugdomojo poveikio priemonių; vadovautis principu: viskas, kas daroma, daroma vaikų labui;

5.2. šeima yra pati pirmoji ir svarbiausia vaiko ugdymo(si) aplinka. Tėvai kviečiami dalyvauti vaiko ugdymo(si) procese: planavime, vaikų pasiekimų stebėjime ir aptarime. Tėvų domėjimasis vaikų veikla bei ugdymu(si) padeda kurti glaudų ryšį tarp namų ir ugdymo įstaigos, stiprina vaikų motyvaciją, aktyvumą, smalsumą, didina įsitraukimą ir teigiamai veikia jų pasiekimus. Aktyvus tėvų dalyvavimas ugdymo įstaigos veikloje padeda stiprinti vaikų savivertę, pasitikėjimą savimi, pedagogais ir pačiais tėvais. Tėvams įstaigoje labai svarbu mikroklimatas (grupėje, įstaigoje), saugi ir sveika vaikų fizinė ir emocinė aplinka, kokybiškos specialistų paslaugos, individualių vaiko gebėjimų ugdymas. Lopšelyje-darželyje „Inkarėlis“ teikiama pagalba vaikui ir šeimai, sudaromos vienodas sąlygas visiems vaikams – nepaisant jų socialinės aplinkos, tautybės, poreikių ar gebėjimų – sėkmingai adaptuotis ir ugdytis.

6. Regiono ypatumai. Lopšelis-darželis „Inkarėlis“ įsikūręs vietovėje, kur ugdymas natūraliai susijungia su gamta, miesto istorija ir aktyvia bendruomene. Greta esančio Ąžuolyno parko aplinka skatina vaikus tyrinėti gamtą, stebėti sezonų kaitą ir ugdytis ekologinį sąmoningumą. Kasdieniai pasivaikščiojimai, gamtos stebėjimai ir patyriminės veiklos stiprina vaikų ryšį su aplinka. Ypatingas dėmesys skiriamas bendradarbiavimui su miesto švietimo, kultūros ir socialiniais partneriais. Veiklos glaudžiai siejamos su Klaipėdos miesto savivaldybės Imanuelio Kanto viešosios bibliotekos „Kauno atžalyno“ filialu, Laikrodžių muziejumi, Marijos Taikos Karalienės bažnyčia, Jūrų muziejumi ir Mažosios Lietuvos istorijos muziejumi. Apsilankymai šiose įstaigose padeda vaikams suprasti laiko sampratą, kultūrinį paveldą, stiprina jų tapatumo jausmą, lavina klausymo, stebėjimo, analizės bei socialinius įgūdžius. Taip pat ugdomas vaikų smalsumas, pagarba istorijai, meno ir mokslo įvairovei. Siekiant sklandaus ugdymo tęstinumo, bendradarbiaujama su Klaipėdos „Gilijos“ pradine mokykla, Sendvario progimnazija ir Lietuvos aukštąja jūreivystės mokykla. Vaikai dalyvauja bendruose renginiuose ir projektinėse veiklose, kuriose įgyja pirmuosius patyrimus mokyklinėje aplinkoje, mokosi bendradarbiauti, pažinti naujas erdves ir išbandyti save įvairiuose vaidmenyse. Svarbi programos dalis – ryšiai su kitomis ikimokyklinio ugdymo įstaigomis: Klaipėdos lopšeliais-darželiais „Klevelis“, „Žiogelis“, Klaipėdos „Saulutės“ mokykla-darželiu bei kitomis miesto ir šalies įstaigomis. Kartu įgyvendinami projektai, organizuojamos edukacinės, sporto ir meninės veiklos, stiprinančios vaikų socialinius įgūdžius ir bendruomeniškumo jausmą.

7. Mokyklos savitumas. Lopšelis-darželis „Inkarėlis“ – bendrojo tipo ikimokyklinio ugdymo įstaiga, ugdanti vaikus nuo vienerių metų iki mokyklos. Vaikų grupės formuojamos pagal amžiaus tarpsnius. Grupės veiklos trukmė – 10 valandų 30 minučių per dieną, penkių darbo dienų savaitė. Lopšelis-darželis „Inkarėlis“ pasižymi šiltu mikroklimatu, vertybiniu grįžtamuoju ryšiu tarp vaikų, mokytojų ir šeimų bei palaikančia emocine aplinka. Ypatingas dėmesys skiriamas vaikų fizinės ir emocinės sveikatos stiprinimui, sveikos gyvensenos ugdymui ir prigimtinių vaiko poreikių tenkinimui. Ugdyme integruojama neformaliojo vaikų švietimo fizinio aktyvumo ir sveikatos stiprinimo programa

„Sveikatos takais į aktyvią dieną“. Prie Lopšelio-darželio „Inkarėlis“ savitumo priskiriamas ir vaiko gebėjimų ugdymas per patirtines kūrybines veiklas. Ugdymo(si) procese taikomi universalaus dizaino mokymuisi (toliau – UDM) principai užtikrina kiekvieno vaiko įtrauktį, lankstumą ir galimybes augti pagal individualius gebėjimus. Aktyviai įsitraukiama ir dalyvaujama ikimokyklinio ugdymo įstaigų iš įvairių Lietuvos miestų ir rajonų organizuojamuose kalbinės raiškos, meniniuose projektuose, kuriuose vaikai ugdosi kūrybiškumą, kritinį mąstymą ir socialinius gebėjimus. Siekiant skatinti vaikų aktyvų įsitraukimą į ugdymo procesą, organizuojamos įvairios kūrybinės, kultūrinės ir socialinės veiklos, įtraukiant tėvus bei vietos bendruomenę. Įgyvendinami kūrybiniai projektai, organizuojamos teminės savaitės, pilietinės akcijos ir kalendorinės šventės. Lopšelio-darželio „Inkarėlis“ stiprybė – gebėjimas telkti bendruomenę bendram tikslui: per bendras veiklas vaikai, jų šeimos ir pedagogai kartu kuria pasitikėjimu, pagarba ir dalyvavimu grįstą mokymosi kultūrą. Vidaus aplinka kuriama taip, kad būtų jauki, funkcionali ir skatinanti vaikų savarankiškumą. Ugdymo aplinkose gausu natūralių medžiagų, atvirų žaislų, tyrinėjimui skirtų objektų. Lauko aplinka išnaudojama visus metus: ugdymas vyksta ne tik žaidimų aikštelėse, bet ir Ąžuolyno parke, prie miesto vandens telkinių, pažintiniuose takuose. Tai leidžia vaikams aktyviai tyrinėti gamtą, ugdytis sensorinius pojūčius, fizinį aktyvumą bei ekologinį sąmoningumą. Visa bendruomenė siekia, kad kiekvienas vaikas jaustųsi saugus, priimtas ir turėtų galimybių atsiskleisti – tiek kaip unikali asmenybė, tiek kaip bendruomenės narys. Tai esminis mūsų Lopšelio-darželio „Inkarėlis“ savitumo pagrindas.

8. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas įgyvendinti Programą. Lopšelio-darželio „Inkarėlis“ pedagogai – kompetentingi specialistai, turintys aukštąjį ar aukštesnįjį išsilavinimą bei mokytojo kvalifikaciją. Lopšelis-darželis „Inkarėlis“ veikia kaip besimokanti organizacija – pedagogai nuolat tobulėja, taiko naujoves, prisitaiko prie pokyčių ir atliepia kiekvieno vaiko individualius poreikius. Glaudus bendradarbiavimas su šeima – neatsiejama ugdymo proceso dalis. Mokytojai aktyviai dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, gilina žinias apie įtrauktį, UDM, emocinio intelekto ugdymą, STEAM bei HEART programos metodiką ir kt. Įgytos žinios praturtina ugdymo turinį bei aplinkas. Darbo praktiką stiprina komandinė veikla: pedagogai bendradarbiauja tarpusavyje, vadovaujasi vaikų stebėjimu grįsta refleksija, remiasi šiuolaikinėmis edukologijos įžvalgomis. Juos papildo kvalifikuota specialistų komanda – logopedas, socialinis pedagogas, švietimo pagalbos specialistai. Tarpdisciplininis bendradarbiavimas leidžia užtikrinti visapusišką pagalbą kiekvienam vaikui, ypač turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių. Mokytojai siekia kurti aplinką, kurioje vertinamas profesionalumas, nuolatinis tobulėjimas, kūrybiškumas, atsakomybė ir komandinis darbas – visa tai sudaro prielaidas vaikų individualumui, emocinei gerovei ir sveikam augimui. Didelis dėmesys skiriamas vaikų ugdymosi ūgčiai, o gauti duomenys padeda planuoti ugdymo turinį ir stiprinti bendradarbiavimą su šeima. Lopšelyje-darželyje „Inkarėlis“ skatinama atvira refleksijos kultūra, mokytojai drąsiai kelia klausimus, ieško sprendimų ir mokosi vieni iš kitų, taip užtikrindami Programos kokybišką įgyvendinimą.

9. Programa parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų gairių patvirtinimo“ bei teisiniais dokumentais, reglamentuojančiais ikimokyklinio ugdymo(si) veiklą.

II SKYRIUS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

10. Programa grindžiama svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomąsias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

10.1. ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros dermė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si);

10.2. vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę, skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo ir meninė;

10.3. įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę;

10.4. žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindas – neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis. Žaidimas – svarbiausia ir savarankiška vaiko veikla;

10.5. sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, kurios padeda vaikui įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką bei atvirumą kultūrinei ir kalbinei įvairovei;

10.6. integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos: užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, turinio vidinė sąsaja ir vaikų veiklos integralumas;

10.7. kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atviruose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo;

10.8. vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus;

10.9. reflektyvaus ugdymo(si) principas. Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvarsto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si);

10.10. lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui;

10.11. šeimos ir mokyklos partnerystės principas. Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

III SKYRIUS
TIKSLAS, UŽDAVINIAI IR UGDYMO(SI) REZULTATAI

11. Tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

12. Uždaviniai:

12.1. kurti dinamišką, vaikų interesus ir poreikius atliepiančią mokymo(si) aplinką, tikslingai parenkant ir integruojant ugdymo(si) kontekstus, skatinančius vaikų savarankiškumą ir pasitikėjimą savo galiomis;

12.2. plėtoti veiksmingą tėvų ir įstaigos partnerystę, atsižvelgiant į vaikų, šeimos ir bendruomenės poreikius, siekiant užtikrinti kiekvieno vaiko emocinę ir fizinę gerovę;

12.3. Įgyvendinti UDM principus, diferencijuojant ugdymo(si) turinį, formas ir priemones pagal vaikų įvairovę, siekiant sudaryti sąlygas aktyviam visų vaikų dalyvavimui ir įsitraukimui į ugdymo(si) procesą.

12.4. skatinti vaikų komunikavimo ir kūrybinio mąstymo gebėjimų plėtrą, aktyviai įtraukiant juos į patirtines veiklas, žaidimus ir socialinę sąveiką;

12.5. stebėti, vertinti ir reflektuoti kiekvieno vaiko individualią pažangą bei pasiekimus, siekiant atpažinti stiprybes ir užtikrinti visapusišką raidą;

12.6. kurti į vaikų mokymosi stilių orientuotą mokymosi kultūrą, taikant veiksmingas, įtraukiąsias pedagogines sąveikas, glaudžiai bendradarbiaujant su šeima ir švietimo pagalbos specialistais;

12.7. Puoselėti vaikų emocinę gerovę ir ugdyti socialinius-emocinius gebėjimus, taikant emocinio raštingumo strategijas, stiprinant vaikų savivertę, empatiją bei gebėjimą kurti konstruktyvius tarpusavio santykius.

13. Ugdymo(si) rezultatai. Ikimokyklinio ugdymo rezultatai – tai vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios ir supratimas, gebėjimai. Ugdymosi pasiekimai suskirstyti į 18 pasiekimų sričių (Ikimokyklinio ugdymo programos gairių priedas „Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašas“: https://www.nsa.smm.lt/projektai/wpcontent/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf). Šių sričių visuma laiduoja optimalią visų vaiko potencinių galių raidą. Programoje vaikų ugdymosi rezultatus nusako minėtos 18 pasiekimų sričių ir jas sudarantys dėmenys. Kiekviena kokybiškai įgyvendinama, vaiko raidą skatinanti visuminio ugdymosi sritis prisideda prie visų pasiekimų sričių plėtotės. Lopšelyje-darželyje „Inkarėlis“, remiantis įstaigos susitarimais ir atsižvelgiant į vaikų galias, pateikti pasiekimai sugrupuoti į stambesnius blokus, išryškinant jų sąsajas su 5-iomis ugdymo(si) sritimis bei 7-iomis vaiko galiomis. Ypatingas dėmesys skiriamas prioritetui – ugdyti vaiką, kuris rūpinasi savimi ir kitais. Lopšelio-darželio „Inkarėlis“ ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas – visuminis ugdymas(is), grindžiamas UDM, vaiko žaidimu, patirtine veikla ir ekologiniu ugdymu. Šie elementai yra neatsiejami nuo vaiko galių, ugdymo(si) sričių, ugdymosi pasiekimų bei kontekstų (1 pav.).

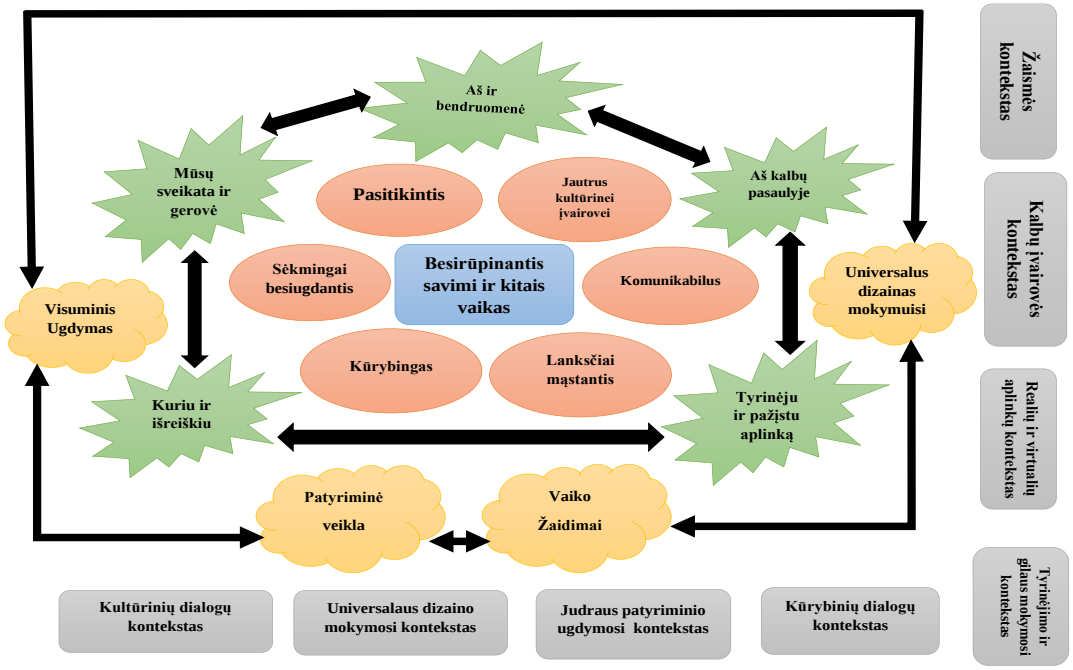

1 pav. Lopšelio-darželio „Inkarėlis“ Programos konceptualus modelis

IV SKYRIUS
UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

14. Ugdymo turinio gairės. Ikimokyklinio ugdymo(si) turinio gairės orientuotos į pagrindinių vaiko galių plėtotę: tai vaikas, kuris rūpinasi savimi ir kitais, sėkmingai ugdosi, yra komunikabilus, jautrus kultūrinei įvairovei, lanksčiai mąstantis, kūrybingas ir pasitikintis savimi. Šias galias sudaro konkretūs ugdymosi pasiekimai, kurių pagrindą sudaro vertybinės nuostatos ir esminiai gebėjimai. Ugdymo(si) turinys apima du amžiaus tarpsnius – 1–3 metų ir 4–6 metų vaikų ugdymą(si). Jaunesnio amžiaus vaikų ugdymas orientuotas į emocinio saugumo kūrimą, savarankiškumo pradmenis bei aplinkos pažinimą per pojūčius ir patirtį. Vyresniųjų vaikų ugdymas grindžiamas visapusiška pažinimo, kalbinių gebėjimų, socialinio sąmoningumo ir kūrybiškumo plėtotėmis. Ugdymo(si) turinys yra struktūruojamas taip, kad užtikrintų optimalią vaikų potencialių galių raidą – darnų visų 18 ugdymo(si) pasiekimų sričių plėtojimą per penkias pagrindines ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ bei „Kuriu ir išreiškiu“. Ugdymo turinys iš vaiko perspektyvos:
https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/49f23632c46711ee9269b566387cfecb?jfwid=f5arm3g7r

14.1. **Besirūpinantis savimi ir kitais vaikas** – tai vaikas, kuris supranta savo poreikius ir jausmus, tačiau taip pat rūpinasi aplinkiniais. Jis geba užtikrinti savo fizinę ir emocinę gerovę, kartu rodydamas empatiją, iniciatyvą ir pagalbą kitiems. Toks vaikas gerbia save ir kitus, padeda draugams, rūpinasi jų savijauta bei skatina teigiamus tarpasmeninius santykius. Jis siekia subalansuoto gyvenimo, kuriame tiek asmeninė, tiek bendruomeninė gerovė yra vienodai svarbios vertybės. Šiai vaiko galiai formuotis ir stiprėti padeda trys esminės pasiekimų sritys: fizinis aktyvumas, savireguliacija ir savikontrolė, kasdieniai gyvenimo įgūdžiai. Šių sričių dermė sudaro prielaidas vaikui ugdytis kaip savarankiškai, atsakingai, jautriai ir bendruomeniškai asmenybei.

Pasiekimų sritis – Fizinis aktyvumas
Ugdymo(si) sritis(-ys): „Mūsų sveikata ir gerovė“ (37.1., 37.2., 37.3., 37.4., 37.5., 37.5.1.2., 37.5.1.3., 37.5.1.4., 37.5.2.2., 37.2.2.).
Vertybinė nuostata. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.
Esminiai gebėjimai. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji ir stambioji motorika.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas mokosi judėti atlikdamas bėgimo, šokinėjimo, šliaužimo, lipimo pratimus, savarankiškai išbando, kaip greitai gali nubėgti iš vienos vietos į kitą, lipa ant įvairaus dydžio priemonių, įveikia skirtingo sudėtingumo kliūtis, kurios padeda jam jaustis stipriu ir drąsiu. Savarankiškai išbando skirtingus judesius (lenkti savo kūną, pasiekti daiktus aukštai, pasistengti stotis ant vienos kojos, stumti kamuolį), – kiekvienas judesys vaiką moko geriau pajusti savo kūną. Vaikas eina per mažą „tiltelį“ arba per tiesią liniją, kuri padeda geriau išlaikyti jo pusiausvyrą. Žaidimo principu vaikas ridena, meta, spiria kamuolius, kad pajaustų kaip veikia kojos ir rankos kartu. Vaikas, padedamas mokytojo žaidžia judriuosius žaidimus, kuriuose taikomi susitarimai ir taisyklės.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai) Vaikas mokosi palaikyti skirtingą tempą, bando pajusti judesių skirtumą. Fizinio ugdymo metu vaikas pagrindinį dėmesį skiria motorinių įgūdžių lavinimui, pusiausvyros ir koordinacijos gerinimui, taip pat bendram kūno stiprinimui ir sveikatingumo įgūdžio ugdymui. Mokosi judėti įvairiais būdais, skirtingais greičiais ir kryptimis. Naudoja įvairų inventorių, susikurdamas sau patinkančius pratimus, taip susikuria laisvę ir galimybę atrasti viską, kas jam yra įdomu. Vaikas žaidžia kartu su draugais,

mokosi bendradarbiauti. Stebint mokytojui, pats susikuria aktyvius žaidimus, kuriuose taikomos taisyklės ir bendradarbiavimo principai, ugdo savo socialinius įgūdžius.
Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai
Ugdymo(si) kontekstas orientuojasi į judrų patirtinį ugdymą ir žaismę. Mokytojas skatina vaikus diskutuoti apie kasdienius įpročius, kurie padeda stiprinti ir išlaikyti sveikatą. Pedagogas plečia vaikų supratimą apie sveikatą ir jos tausojimą, rodo filmus, organizuoja grupinius projektus, kuriuose nagrinėjamos sveikatos, ligų įveikimo būdai, mityba, sportas ir grūdinimasis. Mokytojas siūlo įvairias žaidybines situacijas, kuriose vaikai gali praktikuoti judėjimą, pavyzdžiui, vaikščioti ant pirštų galiukų ar kulnų, taip pat parūpina sportinį inventorių ir sudaro sąlygas vaikams važinėti įvairiomis transporto priemonėmis. Atsižvelgdamas į vaiko fizinę būklę ir gebėjimus, mokytojas padeda vaikams pažinti savo kūną, palaiko ir skatina judėjimo poreikį, skatina fizinį aktyvumą per judriuosius ir sportinius žaidimus, mokydamas fizinių pratimų ir organizuodamas varžybas estafetėse. Vaikai yra skatinami atlikti užduotis, kurios kelia iššūkius ir tyrinėja įvairias judėjimo formas. Mokytojas taip pat rūpinasi, kad ugdomojoje aplinkoje būtų priemonių smulkiosios motorikos lavinimui. Ugdymo būdai apima pokalbius-diskusijas, veiklas, susijusias su sveika gyvensena, dalyvavimą miesto ir respublikos renginiuose, skatinančiuose sveikatos stiprinimą, estafetes, varžybas ir judriuosius žaidimus.
Pasiekimų sritis – Savireguliacija ir savikontrolė
Ugdymo(si) sritis(-ys): „Aš ir bendruomenė“ (37.6.2.2., 37.9.3.2.), „Mūsų sveikata ir gerovė“ (38.5.2.2., 38.5.4.3., 38.6.2.3., 38.8.1.2., 38.8.2.2., 38.8.3.4.).
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.
Esminiai gebėjimai. Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas mokosi palaukti savo eilės (naudojant smėlio laikrodį, pasiimant kitą žaislą ir kt.). Žaidžia savireguliaciją plėtojančius žaidimus (sustingti, nekalbėti, nesusijuokti, perkėlinėti dėmesį), savarankiškai išbando naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukia į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas, laikosi kartu su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos. Atlieka meditacinius, jogos pratimus. Vaikas, padedant mokytojui, išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės būdus, ugdosi veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus. Vaiką mokytojas paskatina laikytis susitarimų, taisyklių, tam tikros tvarkos; motyvuoja vaiką pabaigti atlikti tai, ką jis pradėjo, padeda jam; skatina vis ilgiau klausytis skaitomos pasakos, dėlioti vis daugiau kantrybės reikalaujančias dėliones ir pan., žaidžiant – laikytis žaidimo taisyklių.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai) Vaikas, mokytojo padedamas, toliau ugdosi dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo gebėjimus, stiprina impulsų kontrolę, mokosi tinkamai reaguoti į netikėtumus ir nesėkmes. Jis mokosi planuoti laiką, valdyti savo veiklas ir išlaikyti pastovų tempą, kad sėkmingai pasiektų užsibrėžtus tikslus. Vaiką mokytojas skatina ne tik laikytis susitarimų ir taisyklių, bet ir suprasti jų prasmę, ugdo motyvaciją užbaigti pradėtą veiklą, įveikti sunkumus. Vaikas mokosi išlaikyti dėmesį ilgesnį laiką – ilgiau klausosi pasakojimų, dėlioja sudėtingesnes dėliones, žaidžia žaidimus, reikalaujančius ilgesnio susikaupimo ir strateginio mąstymo. Žaidimų metu jis mokosi ne tik laikytis taisyklių, bet ir sąžiningai bendradarbiauti, atpažinti savo emocijas bei valdyti impulsus.
Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai

Ugdymo kontekstas remiasi judriu patyriminiu ugdymu ir žaismės principais. Mokytojas parenka įvairias veiklas ir žaidimus, kartu žaidžia ir vaidina su vaikais. Jis išgyvena veikimo laiką drauge su ugdytiniais, tačiau kantriai stebi ir laukia, kol vaikai patys pradės plėtoti žaidimo eigą. Mokytojas siūlo vaikams aktyvaus judėjimo ir atsipalaidavimo žaidimus bei pratimus, padedančius valdyti neigiamų emocijų raišką. Jis ugdo vaikų gebėjimą suvokti save, savo augimą ir galimybes, padeda nukreipti impulsus, rasti sprendimus iš keblių situacijų ir įveikti sunkumus. Skatina vaikus kalbėti apie jausmus ir situacijas, kuriose patiria džiaugsmą, pyktį, pavydą, pavyzdžiui, per pokalbius apie emocijas kaip „Koks aš šiandien?“ ar „Kodėl aš meluoju?“. Tai leidžia vaikams giliau suprasti gėrio ir blogio sąvokas. Mokytojas įrengia grupėje nusiraminimo vietą ir moko vaikus būdų, padedančių nusiraminti, paaiškina, kaip netinkamas elgesys gali skaudinti kitus. Be to, pedagogas pasakoja istorijas, kuriose veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus, skatindamas vaikų empatiją ir sprendimų ieškojimą. Ugdymo būdai apima pokalbius, diskusijas, dalyvavimą miesto ir respublikos renginiuose, skatinančiuose sveiką gyvenseną, kūrybinius, imitacinius ir judriuosius žaidimus, varžybas, taip pat socialinių ir emocinių įgūdžių lavinimo programas.
Pasiekimų sritis – Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai
Ugdymo(si) sritis(-ys): „Mūsų sveikata ir gerovė“ (37., 37.6., 37.6.1., 37.6.2.), „Aš ir bendruomenė“ (38.1., 38.2.).
Vertybinė nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam.
Esminiai gebėjimai. Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio įstaigoje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas pradeda įgyti kasdienio gyvenimo įgūdžių per aktyvų dalyvavimą kasdienėse situacijose. Susipažįsta su sveikatai palankiu maistu valgydamas kartu su mokytoju ir kitais vaikais, klausydamas suaugusiojo paaiškinimų, apžiūrinėdamas knygeles, korteles, simbolius, piešinius. Stebėdamas estetiškai patiektą maistą, uosdamas jo kvapą, vaikas ragauja ir kaupia žodyną, susijusį su vaisiais, daržovėmis ir kitais maisto produktais. Domisi maisto gaminimo procesu, žaisdamas „virtuvėlėje“ mokosi naudotis stalo įrankiais, pasirinkti tinkamas priemones skirtingiems produktams, laikyti puodelį, bandyti gerti iš jo. Vaikas ugdo kūno higienos įgūdžius – susipažįsta su higienos priemonėmis, mokosi naudotis tualetu, pranešti apie poreikį tuštintis ar šlapintis, susišukuoti, nusirengti ir tvarkingai sudėti drabužius. Mokosi palaikyti tvarką: rūšiuoti daiktus, tvarkyti žaislus ir padėti juos į vietą. Dalyvaudamas kasdienėje veikloje su suaugusiuoju, vaikas mokosi saugiai elgtis buityje ir lauke, žaisti atsargiai, pastebėti pavojus ir juos atpažinti. Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai formuojasi per veiklą, žaidimą ir nuolatinį suaugusiojo palaikymą, pavyzdį ir paaiškinimus.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai) Vaikas ugdo kasdienio gyvenimo įgūdžius dalyvaudamas įvairiose praktinėse, patyriminėse ir žaidybinėse veiklose, kurios susijusios su sveika gyvensena, asmens higiena, savitvarka, bendravimu ir rūpinimusi bendruomene. Vaikas domisi sveikatai palankiu maistu, tyrinėja jo įvairovę per knygas, žaidimus, edukacinius filmukus, sveikos mitybos piramidę, ekskursijas, dalyvauja maisto gaminimo veiklose, eksperimentuoja su receptais. Žaisdamas „kavinę“, „virtuvę“ ar „restoraną“, kuria patiekalų meniu, imituoja maisto ruošą, pavadina produktus, lavina pojūčius – ragauja, uosto, pjausto, maišo. Dalyvauja sveikų užkandžių ir gėrimų gamyboje, mokosi suvokti receptų seką, pavadinti gamybos veiksmus, įvertinti estetinį vaizdą. Mokosi elgesio prie stalo taisyklių – prieš valgį plauna rankas, valgo ramiai, dėkoja, bendrauja su šalia esančiais, geba padengti stalą kasdienai ir šventei, naudotis stalo įrankiais. Supranta ir laikosi dienos ritmo, atpažįsta kūno siunčiamus signalus (nuovargį, žvalumą, mieguistumą, energingumą), įgyja sveikos gyvensenos pagrindus. Susipažįsta su asmens

higienos priemonėmis, mokosi savarankiškai nusiprausti veidą ir rankas, susišukuoti, susitvarkyti drabužius. Puoselėja savitvarką ir tvarkos įgūdžius – rūšiuoja daiktus, tvarko žaislus, grąžina juos į vietą, padeda palaikyti švarą ir tvarką grupėje. Ugdo bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius per grupines veiklas, diskusijas, vaidinimus, projektus, mokosi tartis, derinti nuomones. Formuoja atsakomybės jausmą ir rūpinasi aplinka, įsitraukdamas į ilgalaikius aplinkosauginius projektus – rūšiuoja, sodina, mažina atliekas, suvokia savo veiksmų įtaką aplinkai ir bendruomenei.
Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai
Mokytojas kuria ugdymo aplinką, kurioje dera žaismė, universalus dizainas mokymuisi, judrus patirtinis ugdymasis, tyrinėjimas, gilus mokymasis bei kalbų įvairovė. Jis integruoja realias bei virtualias aplinkas, skatina kūrybinius ir kultūrinius dialogus, sudarydamas sąlygas vaikų saviraiškai ir bendradarbiavimui. Pedagoginėse strategijose mokytojas aktyviai dalyvauja ugdymo procese: inicijuoja veiklas, demonstruoja, stebi vaikų elgesį, skatina ir drąsina, teikia pagalbą, skaito tekstus, kalbina vaikus bei rodo tinkamą elgesio modelį. Jis kruopščiai parenka tinkamas veiklas ir žaidimus, prireikus įsitraukia į juos kartu su vaikais. Ugdymui palanki aplinka kuriama skatinant spontanišką vaikų veiklą, palaikant dialogą, ugdant mokymąsi vieniems iš kitų bei padedant vaikams reflektuoti ir suprasti savo veiksmus bei pasiekimus. Strategijos grindžiamos pagarba vaiko iniciatyvai, lanksčiu reagavimu į jo poreikius ir aktyviu dalyvavimu kasdienėje veikloje. Ugdymo procese taikomi įvairūs metodai: žaidimai kartu su suaugusiuoju, stebėjimas, pokalbiai, diskusijos, tyrinėjimas, eksperimentavimas, vaizduotės žaidimai, bendra kūrybinė veikla, meninė raiška bei vaikų veiklos reflektavimas. Visi šie metodai padeda užtikrinti prasmingą, įtraukiantį ir vaikui tinkamą mokymosi procesą.

14.2. **Sėkmingai besiugdantis vaikas** – tai vaikas, kuris nuolat tobulėja tiek intelektualiai, tiek emociškai, ir geba prisitaikyti prie įvairių gyvenimo situacijų. Jis vertina savo ir kitų unikalumą, gerbia kultūrinius skirtumus, o bendravimas su žmonėmis iš įvairių kultūrų plečia jo pasaulėžiūrą, skatina toleranciją ir atvirumą naujoms patirtims. Toks vaikas supranta, kad klaidos yra svarbi augimo dalis, ir visada siekia tobulinti savo įgūdžius. Tapti sėkmingai besiugdančiu vaikui padeda šios pasiekimų sritys: mokėjimas mokytis, tyrinėjimas, problemų sprendimas, kūrybiškumas.

Pasiekimų sritis – Mokėjimas mokytis
Ugdymo(si) sritis(ys): „Kalbų pasaulyje“ (39.5.1.2., 9.5.2.2., 9.5.4.2 ., 39.6.1.2., 39.6.2.2., 39.6.3.2., 9.7.3.), „Kuriu ir išreiškiu“ (41.5.1.3., 41.5.3.2, 41.5.4.1., 41.5.4.2., 41.5.4.3., 41.6.1.3., 41.6.2., 41.6.2.2., 41.7.2.2., 41.7.3.1., 41.8.2.2.), „Mūsų sveikata ir gerovė“ (37.5.1.2., 37.5.1.3., 37.5.1.4., 37.5.2.2., 37.9.3.2.), „Aš ir bendruomenė“ (38.5.1.2., 38.5.2.2., 38.5.3.2., 38.5.4.3., 38.6.1.2., 38.6.2.2., 38.6.2.3., 38.6.2.4., 38.7.1.2., 38.8.2.1., 38.8.2.2., 38.8.2.3., 38.8.3.2., 38.8.3.3., 38.8.3.4., 38.9.2.1., 38.9.2.2., 38.9.3.), „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ (40.5.1.2., 40.5.3.1., 40.5.3.3., 40.6.1., 40.6.2.1., 40.6.2.3., 40.7.1.2., 40.8.1.2., 40.8.2.2., 40.8.3.2., 40.9.1.2.; 40.9.1.3., 40.9.1.4., 40.9.2.3.;. 40.9.2.4.).
Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.
Esminiai gebėjimai. Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas aktyviai lavina kalbinį suvokimą – mokosi suprasti ir atpažinti kalbą, reaguoti į klausimus, prašymus ir kreipinius. Plečia žodyną, fonologinį suvokimą, lavina foneminį suvokimą, atpažįsta garsus. Pradeda aktyviai klausytis, suprasti paprastus tekstus, naudoti žodžius, simbolius, gestus, veido išraiškas ir kūno kalbą bendraudamas. Judėjimo metu tyrinėja savo kūną ir aplinką, žaisdamas su įvairiais objektais. Judesiai tampa vis tikslesni, pasikartojantys. Vaikas ugdosi vaizduotę, kūrybiškumą, simbolinį mąstymą ir socialinius įgūdžius. Pamėgdžiodamas suaugusiuosius, kuria

pirmąsias socialines sąveikas. Tyrinėdamas vizualinės raiškos priemones, vaikas stebi tekstūras, spalvas, linijas, mokosi suprasti rankos judesių ir piešimo priemonės ryšį. Savarankiškumo įgūdžiai stiprėja: vaikas mokosi valgyti savarankiškai, naudotis stalo įrankiais, padeda ruošti maistą. Pradeda suprasti dienos ritmą, atpažinti kūno siunčiamus signalus (nuovargį, žvalumą), mokosi saugiai elgtis su daiktais ir stebi grupės dienotvarkę. Pažintiniu požiūriu vaikas tyrinėja daiktus pasitelkdamas pojūčius – lytėjimą, regą, uoslę, skonį. Atpažįsta spalvas, formas, garsus, tekstūras, rūšiuoja daiktus, dėlioja dėliones. Supranta daiktų savybes, jų padėtį erdvėje, geba duoti ir vykdyti paprastus nurodymus. Domisi išmaniaisiais, bet neekraniniais žaislais, tokiais kaip robotai.

Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)

Vaikas dalyvauja veiklose su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, klausosi pasakojimų, dainų, žaidžia kalbos garsų žaidimus, taip ugdosi kalbos supratimą, atmintį ir kalbinę vaizduotę. Jis susieja žodžius su daiktais ir reiškiniais, reaguoja į gestus ir mimikas. Plėtoja domėjimąsi ženklais, simboliais, raidėmis ir rašytiniu tekstu, imituoja skaitymą, susipažįsta su knygų struktūra ir funkcijomis. Vaikas tyrinėja savo kūną ir aplinką, judėdamas ir žaisdamas su įvairiais objektais. Jis ima tiksliau judėti ir mokosi „atrasti“ savo kūno dalis, kūrybiškai kuria socialines sąveikas su kitais. Kuria savo kalbą ir išgyvena bendrumo jausmą, mokosi palaikyti socialines sąveikas žaidime. Žaisdamas su įvairiais žaislais, vaikas susikuria žaidimo erdves, pradeda žaisti su kitais, kurdamas sudėtingesnius žaidimo siužetus. Žaidimo metu jis išmoksta bendradarbiauti, spręsti konfliktus ir atskleidžia savo pomėgius bei stiprybes. Muzikuodamas ir atlikdamas šokio judesius ugdosi kūrybiškumą, padeda susitelkti ir išreikšti save įvairiomis formomis. Tyrinėja vizualines raiškos priemones, skatinančias kūrybinius gebėjimus, ir mokosi išraiškingai perteikti savo emocijas ir išgyvenimus per kūno judesius, veido mimiką bei balsą. Žaisdamas komandinius žaidimus mokosi laikytis taisyklių, derinti judesius ir sutelkti dėmesį į signalus. Tyrinėdamas įvairius judesius, vaikas įsitraukia į kūrybinę veiklą, imituoja pasakų herojus ir gyvūnus. Supranta sveiko maisto naudą, tyrinėja sveiko maisto piramidę ir kuria savo meniu. Vaikas geba gaminti sveikus gėrimus ir užkandžius, mokosi suprasti receptus ir pasidalinti savo kūryba. Jis saugiai elgtis kasdieniame gyvenime: žaisti kieme, laikytis saugaus elgesio taisyklių ir žino, kaip elgtis pavojingose situacijose. Supranta, į ką kreiptis pagalbos ir žino, kaip bendrauti su nepažįstamais žmonėmis. Vaikas pradeda apibūdinti savo emocijas, mokosi atpažinti ir suprasti kitų jausmus, pastebi emocijas per veido mimiką, balsą ir kūno pozas, taip pat stengiasi padėti, kai kas nors jaučiasi nuskriaustas. Ugdytinis tyrinėja savo kūną, mokosi apie įvairias sistemas (judėjimo, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos) naudodamas enciklopedijas, filmukus ir papildytosios realybės technologijas. Jis taip pat sužino apie savo asmeninę erdvę, supranta privatumą ir reaguoja į jo pažeidimus. Kalbėdamas apie savo kūną, vaikai įžvelgia pokyčius, apibūdina augimą, įgytus gebėjimus ir stiprina pasitikėjimą savimi. Įveikdamas iššūkius ir darydami klaidas, vaikai mokosi atkaklumo ir įveikti sunkumus. Dalyvauja veiklose, susijusiose su aplinkos saugojimu ir pagalbos teikimu kitiems. Taip pat sužino apie įvairias tautas, jų tradicijas, kalbą ir gyvenimo būdą, skatina toleranciją ir pagarbą skirtingoms kultūroms. Mokosi skirstyti daiktus į kategorijas pagal dydį, formą, spalvą ir tekstūrą. Jis stebi, palygina, grupuoja ir rikiuoja daiktus, kad suprastų jų savybes ir tarpusavio ryšius. Tyrinėdamas ieško panašumų ir skirtumų, sprendžia problemas, lavina kantrybę ir savikontrolę. Vaikas pradeda suprasti daiktų vaizdavimą plokštumoje ir tyrinėja jų dydį, bandydamas apimti arba gretindamas su savo ūgiu. Ugdosi savarankiškumą ir gebėjimą orientuotis aplinkoje, suvokdamas daiktų seką ir jų funkciją (pvz., kelio ženklai, šviesoforas). Daiktus kūrybiškai panaudoja žaidimuose, tausodamas juos ir tyrinėdamas gamtos ir žmogaus sukurtus objektus. Vaikas lygina praeities ir dabarties daiktus, stebi jų skirtumus ir funkcijas, taip pat domisi, kaip jie buvo sukurti. Jis susipažįsta su įvairiais įrankiais, prietaisais ir išmaniaisiais daiktais, juos išbando ir tyrinėja, kad geriau suprastų jų veikimo principus ir paskirtį.

Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai

Ugdymas vyksta tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstuose, apimančiuose tiek realias, tiek virtualias aplinkas, žaismę ir universalaus dizaino principus. Mokytojas koordinuoja vaikų veiklas ir moderuoja ugdymo(si) situacijas, kurios padeda gilinti žinias, plėsti mokymosi patirtį ir skatinti aktyvų bei kūrybišką dalyvavimą. Kuriant kontekstus mokymuisi, mokytojas iškelia iššūkius, skatina tyrinėti, diskutuoti, reflektuoti ir mokytis vienam iš kito, taip pat bendradarbiauti. Laipsniškumo principu mokytojas pradeda nuo paprastų veiklų ir palaipsniui pereina prie sudėtingesnių užduočių. Naudodamasis moderavimo ir pastoliavimo principais, jis nuolat stebi vaikų veiklą, paskatina ir palaiko jų iniciatyvą, padeda jiems pradėti veiklą, o vėliau suteikia vis daugiau savarankiškumo ir atsakomybės. Mokytojas kuria ir atnaujina stimuliuojančią aplinką, kurioje vaikai gali savarankiškai rasti reikiamą informaciją ir priemones (enciklopedijos, žemėlapiai, planšetės, interaktyvūs ekranai, kompiuteriai ir kt.). Jis skatina vaikus pasirinkti veiklą, priemones, planuoti užduotis ir aptarti pasiekimus. Kai kyla sunkumų, mokytojas moderuoja problemų sprendimą, sudarydamas sąlygas vaikams patiems atrasti geriausius sprendimus ir tik esant būtinybei įsikiša. Kartu su vaikais aptariami ir reflektuojami priimti sprendimai bei jų pasekmės. Ugdymo(si) būdai apima sensomotorinius tyrinėjimo žaidimus, vaizduote pagrįstus režisūrinius, siužetinius vaidmenų ir naratyvinius žaidimus, didaktinius žaidimus bei patirtinio ugdymosi būdus, tokius kaip personalizuotas, savivaldus, dialogiškas, judrus, įkūnytasis ugdymasis, ugdymasis tyrinėjant, kuriant ir reflektuojant. Taip pat taikomi pokalbiai-diskusijos, ekskursijos, IKT naudojimas bei STEAM ugdymo metodai.
Pasiekimų sritis – Tyrinėjimas
*Ugdymo(si) sritis(-ys): „*Mūsų sveikata ir gerovė“ (37.5.1.2., 37.5.1.3., 37.5.1.4., 37.7.2.2.), „Aš ir bendruomenė“ (38.5.1.2., 38.5.2.2., 38.5.3.2., 38.5.4.3., 38.6.1.2., 38.6.2.2., 38.6.2.3., 38.6.2.4., 38.7.2.2., 38.7.3.1., 38.8.1.2., 38.8.2.3., 38.8.3.2., 38.8.3.3., 38.8.3.4., 38.9.2.1., 38.9.3.), „Aš kalbų pasaulyje“ (39.6.1.2., 39.6.2.2.), „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ (40.5.1.2., 40.5.2.2., 40.5.2.3., 40.5.3.1., 40.5.3.3., 40.6.1.1., 40.6.1.2., 40.6.2.1., 40.6.2.2., 40.6.3.1., 40.6.3.2., 40.6.3.4., 40.6.3.5., 40.7.2.2., 40.8.1.2., 40.8.2.2., 40.8.3.2., 40.9.2.4.), „Kūriu ir išreiškiu“ (41.6.3., 41.7.1.2., 41.7.3.2., 41.8.1.3., 41.8.1.4., 41.8.2.2., 41.8.3.1., 41.8.3.3., 41.9.2.).
Vertybinė nuostata. Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja.
Esminiai gebėjimai. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas tyrinėja aplinkinį pasaulį per judesį, pojūčius, garsus ir vaizdus. Mokosi atskirti aktyvią ir ramią veiklą, pažįsta savo kūną per judesius, stebi save veidrodyje, tyrinėja augimą matuodamasis drabužius ar batus. Suvokia sąvokas „aš“, „mano“, „tavo“. Žaisdamas ir klausydamasis muzikos ar naudodamas smėlio laikrodžius, pradeda suprasti laiko trukmę. Tyrinėdamas daiktus pasitelkia visus pojūčius – liečia, ragauja, klausosi, uodžia – skiria daiktus pagal formą, spalvą, tekstūrą, medžiagą. Vaikas stebi aplinką, prisitaiko prie jos – apeina kliūtis, perneša daiktus, tyrinėja įrankius, bando jais naudotis. Eksperimentuodamas su vandeniu ir objektais mokosi sąvokų „pilnas“, „tuščias“, „ilgas“, „trumpas“, „sunkus“, „lengvas“. Supranta pagrindines kryptis (į priekį, atgal, į šoną), tyrinėja objektų buvimo vietą. Domisi pažintiniais ir išmaniaisiais įrenginiais – stebi, kaip jie veikia, pats bando juos naudoti. Klausydamasis muzikos ir eksperimentuodamas su balsu ar daiktais, tyrinėja garsus – juos apibūdina, atpažįsta ir atkartoja. Stebi vizualinius reiškinius – šviesą, šešėlius, spalvas, linijas, paviršius. Kuria pirmąsias keverzones, pasakoja apie jas. Mėgdžiodamas suaugusiuosius, eksperimentuoja su piešimu, rašymu įvairiose erdvėse. Judėdamas lavina kūno pojūtį, įgauna pasitikėjimo savimi, drąsiai sąveikauja su aplinka ir žmonėmis.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)

Vaikas aktyviai tyrinėja savo kūną ir aplinką per judėjimą, žaidimą, stebėjimą ir bandymus. Eksperimentuodamas su įvairiais judesiais (ėjimu, bėgimu, kliūčių įveikimu) lavina kūno galimybes, išmoksta reguliuoti aktyvumą, nusiraminti kvėpavimo pratimais. Jis tyrinėja emocijas siužetiniuose žaidimuose, stebi ir įvardija savo bei kitų jausmus, supranta asmeninės erdvės ribas. Domisi žmogaus kūnu, augimu, gyvenimo ciklu. Vaikas mokosi atpažinti tinkamą elgesį, supranta elgesio taisykles, kelia sau tikslus ir jų siekia. Tyrinėja savo šeimą, bendruomenę, tautinę tapatybę ir kitų kultūrų ypatumus, mokosi pagarbiai bendrauti. Stebi savo miestą, šalį, domisi istorija, kultūros simboliais, gamtos išsaugojimu. Lygina praeities ir dabarties reiškinius, analizuoja pokyčius bendruomenėje ir aplinkoje. Stebi gamtą, metų laikų kaitą, augalų ir gyvūnų pokyčius. Eksperimentuoja su vandeniu, šviesa, magnetais, daiktų plūdrumu, tirpumu. Tyrinėja fizinius reiškinius, daro išvadas. Tiria daiktus – jų formas, dydžius, savybes, skirsto juos pagal požymius, naudoja tyrinėjimo įrankius (lupas, magnetus, svarstykles). Domisi išmaniosiomis technologijomis, programuoja paprastas veiksmų sekas. Domisi fizikiniais reiškiniais: tamprumu, trintimi, magnetizmu, energijos rūšimis. Atlieka paprastus bandymus, daro išvadas, samprotauja apie medžiagų savybes ir jų kitimą. Eksperimentuoja su balsu, garsais, muzikiniais instrumentais, tyrinėja ritmą ir garsų savybes. Piešia, lipdo, maišo spalvas, kuria meninius vaizdus ir išbando įvairias kūrybines technikas.

Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai

Ugdymo(si) kontekstas apima žaismę, tyrinėjimą, gilų mokymąsi ir kūrybinius dialogus. Mokytojas parenka veiklas ir žaidimus, kuriuos kuria kartu su vaikais, atkreipdamas dėmesį į tai, kas vaikams įdomu, ką jie išmoksta ir kas juos skatina tyrinėti, stebėti bei atrasti. Jis siūlo įvairias veiklas, kurių metu vaikai tyrinėja aplinką, įvairias medžiagas, savo galimybes judėti, muzikuoti, kalbėti, bendrauti ir išreikšti jausmus. Skatina vaikus kelti klausimus ir atrasti į juos atsakymus per eksperimentus, tyrinėjimus ir stebėjimus. Taip pat jis skatina pažinti aplinką, jos formas, medžiagas, kvapus ir kitas savybes. Mokytojas skatina vaikus kalbėti apie tai, ką jie pamatė, pajuto ar išmoko atlikdami eksperimentus, tyrinėdami aplinką ir jos daiktus. Be to, jis ugdo vaikų supratimą apie saugų elgesį tiek tarpusavyje, tiek su tyrinėjimo ir eksperimentavimo priemonėmis. Ugdymo(si) būdai apima eksperimentavimą ir tyrinėjimą su įvairiomis gamtinėmis medžiagomis ir kitomis priemonėmis, stebėjimą, diskusijas, pokalbius, dalyvavimą renginiuose, skatinančiuose pažinti ir atrasti naujus dalykus. Taip pat naudojami vaidybiniai, kūrybiniai, imitaciniai žaidimai bei integruojamos socialinių ir emocinių įgūdžių lavinimo programos.

Pasiekimų sritis – Problemų sprendimas

Ugdymo(si) sritis(-ys): „Mūsų sveikata ir gerovė“ (37.6.1.2., 37.9.3.2.), „Aš ir bendruomenė“ (38.5.1.2., 38.5.2.2., 38.6.2.2., 38.7.1.2., 38.9.1.2.), „Aš kalbų pasaulyje“ (39.5.1.2.), „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ (40.5.1.2., 40.7.1.2.), „Kuriu ir išreiškiu“ (41.5.3.3, 41.9.1.).

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas.

Esminiai gebėjimai. Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.

Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)

Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)

Vaikas problemų sprendimą pradeda nuo elementaraus tyrinėjimo ir bandymo – imdamas, dėliodamas, stumdydamas daiktus, jis ieško, kaip jie veikia, kuo skiriasi ar panašūs. Savo klausimus dažniausiai išreiškia veiksmais arba vienu kitu žodžiu, o suaugusiojo palaikymas padeda vaikui stebėti, išbandyti, ieškoti atsakymų. Žaisdamas su rūšiavimo žaislais, statydamas bokštus ar dėliodamas formeles, jis susiduria su mažomis problemomis, kurias bando spręsti – pvz., kodėl figūra netelpa, kaip pastatyti, kad nenuvirstų. Jis mokosi spręsti konfliktines situacijas (kas paims žaislą, kas pirmas) – iš pradžių padedamas suaugusiojo, vėliau pats pradeda rodyti iniciatyvą siūlydamas sprendimus. Bendraudamas ir žaisdamas vaidmenų žaidimus vaikas pradeda suprasti priežasties ir

pasekmės ryšius, išreiškia savo poreikius, mokosi kantrybės ir derinimosi su kitais. Vaikas, kartu su mokytoju, lygina dydžius, spalvas, atstumus tarp objektų, mokosi paprastai išreikšti pastebėjimus: „didelis“, „aukštai“, „greitai“, „mano“, „noriu“.

Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)

Vaikas sąmoningai sprendžia įvairias problemas žaisdamas, eksperimentuodamas, diskutuodamas su kitais. Jis aktyviai klausia ir ieško atsakymų į jį dominančius klausimus, samprotauja, kodėl kažkas vyksta, kas būtų, jeigu… Diskutuodamas apie gyvūnus, augalus, daiktų veikimą ar žmonių santykius, vaikas pradeda kelti hipotezes, pastebi ryšius tarp priežasties ir pasekmės. Vaikas dalyvauja mokytojo kuriamose probleminėse situacijose, kuriose reikia palyginti atstumus tarp objektų, įvertinti daiktų dydžius ar rasti sprendimus, kaip pasidalyti, susitarti, ką pasirinkti. Jis taiko savo turimą patirtį, eksperimentuoja, pats kuria sprendimo strategijas – naudodamas skaičiavimą, matavimą, konstravimą, žodinę ar kūno kalbos išraišką. Dalyvauja žaidimuose ir kūrybinėse veiklose, kuriose sprendžia iškylančias problemas: kaip sujungti detales, kaip pastatyti konstrukciją, kaip pasidalinti priemonėmis ar išspręsti ginčą. Jis mokosi atsižvelgti į kitų poreikius, derėtis, siūlyti alternatyvas. Savarankiškai ar su mokytojo pagalba vaikas analizuoja, lygina objektus, tiria jų savybes – eksperimentuoja su medžiagomis, vandeniu, oru, tyrinėja skirtumus tarp gamtos ir žmogaus sukurtų objektų. Jis ugdosi ne tik problemų sprendimo, bet ir loginio mąstymo, kalbinės raiškos, bendradarbiavimo įgūdžius.

Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai

Mokytojas kuria ugdymo(si) aplinką, kurioje tyrinėjimas ir gilus mokymasis derinami su realiomis bei virtualiomis patirtimis. Jis taiko įvairias strategijas, skatinančias vaikų smalsumą, kritinį mąstymą ir problemų sprendimo gebėjimus. Užduodami atviri klausimai, diskusijos ir analizė padeda vaikams gilintis į temas, kelti hipotezes ir ieškoti atsakymų. Svarbi vieta teikiama vaikų iniciatyvai – jie skatinami savarankiškai spręsti problemas, bendradarbiauti, reflektuoti emocijas. Tam organizuojamos probleminės žaidybinės situacijos, pasitelkiama vaidyba, istorijų kūrimas, kūrybinės užduotys. Meninė raiška tampa mokymosi dalimi – vaikai analizuoja literatūrą, spektaklius, kuria, konstruoja ir eksperimentuoja. Mokytojas lanksčiai reaguoja į situacijas, skatina spontanišką pažinimą ir natūralų smalsumą. Saugioje, palaikančioje aplinkoje vaikai gali drąsiai išbandyti naujus problemų sprendimo būdus ir stiprinti pasitikėjimą savimi. Taikomi įvairūs metodai: eksperimentai, diskusijos, pasakų analizė, komandinis problemų sprendimas, praktinės situacijos, kurios užtikrina įtraukiantį ir prasmingą mokymąsi.

Pasiekimų sritis – Kūrybiškumas

Ugdymo(si) sritis(-ys): „Aš kalbų pasaulyje“ (39.5.1.2., 39.5.2.2., 39.5.3.2., 39.5.4.2., 39.6.1.2., 39.6.2.2., 39.6.3.2.), „Kuriu ir išreiškiu“ (41.2., 41.3., 41.4., 41.5.2.2., 41.5.3.1., 41.5.3.2., 41.5.3.3., 41.5.4.2., 41.5.4.3., 41.6.3.1., 41.6.4., 41.7.2.2., 41.7.3.2., 41.8.2.2., 41.8.3.1., 41.8.3.3., 41.8.4.2., 41.9.1., 41.9.2., 41.9.3.), „Mūsų sveikata ir gerovė“ (37.5.2.2., 37.6.1.2., 37.6.2.2., 37.8.1.2., 37.8.2.2.), „Aš ir bendruomenė“ (38.5.1.2., 38.5.2.2., 38.5.4.3., 38.6.2.2., 38.7.1.2., 38.7.2.2., 38.7.3.2., 38.8.1.2., 38.9.2.1., 38.9.3.), „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ (40.5.2.3., 40.5.3.3., 40.6.1.2., 40.6.2.2., 40.6.3.1., 40.6.3.2., 40.6.3.4., 40.6.3.5., 40.7.1.2., 40.8.2.2., 40.8.3.2., 40.9.1.3., 40.9.2.2., 40.9.2.3.).

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.

Esminiai gebėjimai. Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.

Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)

Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)

Vaikai mokosi kūrybiškai bendrauti, kai žodžiais ar kūno kalba reaguoja į mokytojo kreipinį, įsitraukia į žaidimus ir vaidybinius pokalbius. Kalbinę išraišką jis turtina stebėdamas suaugusiųjų ir

bendraamžių veido mimikas, gestus, balso toną ir pats imasi kūrybiškai bendrauti. Vaikas tyrinėja vaizdus, simbolius, spalvas, formas, ženklus, eksperimentuoja su įvairiomis medžiagomis, palikdamas pėdsakus smėlyje, ant popieriaus, vandenyje ar kitose aplinkose. Kūrybiškumą jis reiškia mėgdžiodamas garsus, judesius, žodžius, spontaniškai dainuodamas, šokdamas, skanduodamas ar improvizuodamas muzikiniuose žaidimuose. Vaikas įsitraukia į menines veiklas, savitai išreikšdamas emocijas piešiniuose, keverzonėse, pantomimoje ar kūno judesiais. Jis pažįsta savo kūną ir jo galimybes per judriuosius žaidimus – liesdamas, tepliodamas, spaudydamas ar stebėdamas judesių paliktus ženklus. Vaikas kuria žaismingą bendravimą su suaugusiuoju, mokosi pasitikėti, patiria džiaugsmą, kai jo kūrybinės iniciatyvos yra pastebimos, skatinamos ir palaikomos. Jis išbando save erdvėje ir laike: tyrinėja judėjimo kryptis, ritmą, tempą, šokinėja ar siūbuoja pagal muziką. Vaikas mokosi išreikšti savo sumanymus per kūno kalbą, simbolius ar garsus. Kūrybiškai mąsto tada, kai pats pasirenka veikimo būdą, jungia pojūčius, garsus, judesį ir vaizdą į vientisą išraišką. Kūrybos džiaugsmą jis patiria veikdamas laisvai ir žaismingai, kai jo saviraiška yra priimama, skatinama ir vertinama. Tokiu būdu vaikai nuolat auga kūrybiškai ir stiprina savo kūrybinį potencialą.

Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)

Vaikas, veikdamas jam priimtinu būdu, tyrinėja kalbos garsus, žodžių prasmes, kuria pasakojimus klausydamiesi dainų, eilėraščių, pasakų, dalyvaudamas kalbos ir vaidybiniuose žaidimuose. Jis plėtoja vaizduotę, kalbinį lankstumą ir mokosi laisvai reikšti savo mintis, jausmus ir patirtis, pasitelkdamas žodžius, kūno kalbą, mimiką, judesį. Vaikas eksperimentuoja su kalba, garsais ir ritmais, kurdamas žodžius, žaisdamas su balso tembru, stiprumu, tempu, vartodamas išgalvotas ar „slaptas“ kalbas. Jis mokosi suprasti kalbinius vaizdus ir perkeltines reikšmes, analizuodamas girdėtus pasakojimus, dainas, eiles, vaidindamas ir kurdamas vaizdus. Vaikas tyrinėja ženklus, simbolius, raides, linijas, formas, spalvas, kuria individualius ir bendrus kūrybinius darbus – piešia, lipdo, komponuoja, rašo, kuria istorijas, eksperimentuoja su įvairiomis meninės raiškos priemonėmis. Jis savitai perteikia savo patirtis, sumanymus ir emocijas pasitelkdamas skirtingus raiškos būdus. Kurdamas su bendraamžiais ir suaugusiais, vaikas planuoja, derasi, pasirenka vaidmenis, prisitaiko prie grupės siužeto ar kuria savitą, improvizuoja ir eksperimentuoja, mokosi bendradarbiauti ir susitarti. Jis jungia įspūdžius iš knygų, filmų, dainų, gamtos reiškinių ar savo patirčių. Vaikas kuria ritmus, muzikuoja, klausosi įvairių kultūrų muzikos, improvizuoja judesiais ir garsais. Šokdamas ir judėdamas pagal muziką jis tyrinėja erdvę, ritmą, judesio galimybes, lavina koordinaciją, gebėjimą reikšti emocijas per judesių kalbą. Vaikas meninėse veiklose pasirenka priemones, technikas ir raiškos būdus, savitai eksperimentuoja spalvomis, linijomis, dėmėmis, tekstūromis, kuria individualius ar grupinius darbus, išreiškia savo jausmus ir idėjas. Teatrinėje veikloje jis atlieka simbolinius vaidmenis, perteikia emocijas balsu, mimika, gestais, kūno kalba, mokosi kurti siužetus ir juos įgyvendinti. Visose veiklose vaikai veikia laisvai ir kūrybiškai, gali rinktis, improvizuoti, derinti įvairius raiškos būdus (žodį, garsą, judesį, vaizdą).

Ugdymosi kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai

Mokytojas kuria įtraukią, saugią ir kūrybišką ugdymo(si) aplinką, kurioje dera UDM, žaismė, judrus patirtinis ugdymasis, kultūriniai dialogai, kalbų įvairovė, tyrinėjimas bei gilus mokymasis. Jis derina realias ir virtualias aplinkas, skatina kūrybinius dialogus, suteikdamas vaikams erdvę saviraiškai ir eksperimentavimui. Ugdymo procese mokytojas siūlo prasmingas, vaikų amžiui ir interesams pritaikytas veiklas, suteikia laisvę rinktis priemones, temas bei veikimo būdus. Jis pasitelkia įvairias meno formas – muziką, šokį, dailę, teatrą – skatindamas vaikus išreikšti mintis ir jausmus jiems priimtinais būdais. Veiklos inicijuojamos atsižvelgiant į vaikų patirtį, pastebėjimus ir klausimus, o kūrybinės idėjos palaikomos, užduodant atvirus klausimus ir skatinant gilesnį mąstymą. Mokytojas modeliuoja kūrybišką elgesį, pats dalyvauja kūrybiniame procese kartu su vaikais, suteikia pakankamai laiko idėjoms plėtoti ir leidžia kiekvienam dirbti savo tempu. Vertinamas ne tik galutinis rezultatas, bet ir visas kūrybinis procesas – pastangos, originalumas bei individuali pažanga. Taikomi

įvairūs ugdymo būdai: kūrybiniai žaidimai ir veiklos, stebėjimas, eksperimentavimas, diskusijos ir debatai, kūrybiniai projektai, inovatyvių technologijų naudojimas bei kūrybinės dirbtuvės. Visi šie metodai padeda vaikams drąsiai tyrinėti, klysti, ieškoti sprendimų ir augti savimi pasitikinčiais kūrėjais.

14.3. **Pasitikintis savimi vaikas** – tai vaikas, kuris tiki savo gebėjimais ir vertėmis, priima iššūkius drąsiai ir nebijodamas suklysti. Jis žino savo stipriąsias puses, yra pasirengęs mokytis iš patirties ir prisiima atsakomybę už savo sprendimus. Toks vaikas išreiškia savo nuomonę, bendrauja pasitikėdamas ir nesibaido siekti savo tikslų, net jei kelias kartais būna sunkus. Tapti pasitikinčiu savimi vaikui padeda šios pasiekimų sritys: savivoka ir savigarba, emocijų suvokimas ir raiška.

Pasiekimų sritis – Savivoka ir savigarba
Ugdymo(si) sritis(-ys): „Aš ir bendruomenė“ (37.82.1., 37.9.3.2.), „Mūsų sveikata ir gerovė“ (38.5.1.2., 38.5.3.2., 38.7.1.2., 38.7.3.1., 38.7.3.2., 38.8.3.2.).
Vertybinė nuostata. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.
Esminiai gebėjimai. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas stebi save veidrodyje, savo atvaizdą mato kituose paviršiuose. Žaidžia šešėlių žaidimus, kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas. Jis tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas, vartydamas enciklopedijas vaikams, žiūrėdamas informacinius filmukus. Vaikas atsižvelgia į visos dienos režimą, dėlioja dienos ritmo paveikslėlius, skirtingų dienų įvykius, keičiančius įprastą dienos eigą, dienos ritmą. Vakare reflektuoja ar pavyko įgyvendinti susiplanuotą dienos ritmą, aptaria kaitos priežastis. Vaikas susikuria įvairius ritualus, mokosi atpažinti, kada jo kūnui reikia poilsio, o kada – judėjimo. Atlieka atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip nuramina kūną, emocijas, mintis. Išbando įvairius kūno aktyvumo reguliavimo būdus. Palaipsniui vaikas vis geriau supranta savo kūną, emocijas ir ima vis sąmoningiau rūpintis savimi.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai) Vaikas giliau tyrinėja savo kūną ir jo funkcijas, pastebi ir lygina savo atvaizdą su kitų, dalyvauja šešėlių, siluetų, judriuose ir kūrybiniuose žaidimuose. Jis ne tik stebi savo atvaizdą veidrodyje ar kituose paviršiuose, bet ir lygina jį su draugų atvaizdais, mokosi pastebėti panašumus ir skirtumus. Jis eksperimentuoja su šešėliais, siluetais, išbando judesio galimybes per įvairias fizines veiklas ir kūrybinius žaidimus. Nuosekliau tyrinėja žmogaus kūno sistemas – atramos ir judėjimo, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos – naudodamasis enciklopedijomis, interaktyviais mokomaisiais filmukais, dalyvaudamas diskusijose ir praktiniuose užsiėmimuose. Vaikas mokosi suprasti, kaip jo kūnas veikia ir kaip jį prižiūrėti, tyrinėja sveikos gyvensenos principus, pavyzdžiui, tinkamą mitybą, poilsio ir aktyvumo balansą. Aktyviai dalyvauja planuojant savo dienos ritmą – ne tik dėlioja dienos veiklų paveikslėlius, bet ir svarsto jų seką, mokosi lanksčiai prisitaikyti prie pasikeitusios dienotvarkės. Vakare reflektuoja savo dienos patirtis, įvertina, ar pavyko laikytis susiplanuoto režimo, analizuoja, kodėl kai kurie dalykai pavyko ar nepavyko. Vaikas kuria ir laikosi jam svarbių ritualų, skatinančių savarankiškumą ir stabilumą (pvz., rytiniai pasiruošimo ritualai, vakarinės atsipalaidavimo veiklos). Jis mokosi atpažinti savo kūno siunčiamus signalus – kada jam reikia poilsio, judėjimo ar kitų pokyčių. Atliekant atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, vaikas tyrinėja, kaip skirtingi metodai veikia jo savijautą, emocijas ir mintis. Jis išbando įvairius kūno aktyvumo reguliavimo būdus, ieško sau tinkamiausių strategijų, padedančių jaustis gerai ir išlaikyti vidinę pusiausvyrą.
Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai

Mokytojas kuria ugdymo aplinką, grindžiamą UDM, giliu mokymusi, judriu patirtiniu ugdymusi ir žaisme. Jis sudaro sąlygas vaikams atrasti ir ugdyti savo individualius gebėjimus, talentus, muzikinius, aktorinius bei komunikacinius įgūdžius. Pasiūlydamas įvairias užduotis, skatina vaikus išsiaiškinti savo galimybes, o įveikus iššūkius – sulaukti pozityvaus įvertinimo. Mokytojas kartu su vaikais aptaria jų pažangą, džiaugiasi jų pasiekimais ir skatina reflektuoti mokymosi procesą. Vaikai dalyvauja pažintinėse išvykose bei virtualiai tyrinėja savo aplinką – gatvę, rajoną, miestą ar šalį. Jie susipažįsta su savo šalies simboliais, nagrinėja žemėlapį, konstruoja mėgstamiausių vietų modelius. Mokytojas skatina diskusijas apie vaikų teises, jų pažeidimus, moko gerbti kitų teises ir skatina toleranciją per judrias patyrimines veiklas. Kartu su vaikais skaitomi literatūros kūriniai apie tarpusavio santykius, poelgius, skirtumus ir panašumus. Ugdymas vyksta per pokalbius ir diskusijas, socialinius-siužetinius žaidimus, veiklos eigos ir rezultatų aptarimą bei tikslingai parinktų medžiagų analizę.
Pasiekimų sritis – Emocijų suvokimas ir raiška
Ugdymo(si) sritis(-ys): „Aš ir bendruomenė“ (38.5.1.2., 38.5.2.2., 38.5.3.2., 38.5.4.3., 38.6.1.2., 38.6.2.2., 38.6.2.3., 38.7.1.2., 38.7.2.2., 38.7.3.1., 38.7.3.2.), „Kuriu ir išreiškiu“ (41.7.1.2., 41.7.2.2., 41.7.3.1., 41.8.1.3., 41.8.1.4.).
Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.
Esminiai gebėjimai. Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas atpažįsta, įvardija savo jausmus, supranta jų priežastis bei išreiškia savo poreikius veido išraiškomis, gestais, garsais ar žodžiais. Jis pažįsta savo kūną per judesį, veidrodžio atspindį ir fizinį kontaktą, o augimą suvokia per didėjantį savarankiškumą. Bendraudamas su kitais, vaikas geba reguliuoti emocijas, laukia eilės, dalijasi, prašo pagalbos ir supranta „mano – tavo“ santykį. Kūrybiškumą lavina tyrinėdamas spalvas, formas, tekstūras bei jų santykį su erdve. Piešdamas ir liesdamas skirtingus paviršius, supranta, kaip rankos judesiai palieka pėdsakus, mokosi pasakoti apie savo piešinius ir dalijasi kūrybiniais atradimais. Lavindamas akies ir rankos koordinaciją, vaikas gerina judesių kontrolę, o žaisdamas su dvimačiais ir trimačiais objektais – atranda erdvinį pasaulį ir vizualinės raiškos galimybes. Jis drąsiai tyrinėja, kuria ir auga.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai) Vaikas valdo savo emocijas ir elgesį, sprendžia konfliktus taikiai, prisitaiko prie pokyčių ir įveikia iššūkius. Jis lavina dėmesio sutelkimą, savikontrolę, planavimo bei laiko valdymo įgūdžius. Mokosi pažinti save – atranda savo stiprybes, pomėgius ir siekia tikslų. Bendraudamas su kitais, jis ugdosi socialinius įgūdžius: mokosi bendradarbiauti, kuria draugystes ir priima skirtingus žmones. Tyrinėja žmogaus kūną, jo funkcijas ir asmeninės erdvės ribas. Dalyvaudamas bendrose veiklose, mokosi išklausyti kitus, priimti skirtingas nuomones ir rasti bendrus sprendimus. Judėdamas vaikas stiprina savo kūną – lavina koordinaciją, lankstumą, pusiausvyrą, kvėpavimą ir judesių kontrolę. Jungia judesius į šokio sekas, jaučia ritmą ir atranda naujus būdus išreikšti save per šokį. Susipažįsta su skirtingomis kultūromis ir scenos etiketu. Vaikas tyrinėdamas meną, pažįsta spalvas, formas, faktūras, mokosi suprasti įvairius meno stilius ir žanrus. Jis lankosi meno erdvėse, analizuoja vaizdus ir kuria savo estetinę patirtį.
Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai
Mokytojas skatina mokinių mąstymą, diskusijas ir savarankišką sprendimų paiešką, ugdydamas jų kūrybiškumą, socialinius įgūdžius bei pasitikėjimą savimi. Jis taiko realias situacijas, kurios padeda geriau suprasti kalbų įvairovę ir kultūrinių dialogų svarbą. Ugdymo(si) procese mokytojas naudoja interaktyvius, probleminius ir kūrybinius metodus, skatina bendradarbiavimą ir komandines veiklas.

Taikomas spontaniškas ir savivaldus ugdymas, leidžiantis mokiniams patiems atrasti sprendimus. Sukuriama saugi, palaikanti ir įtraukianti mokymosi aplinka, kurioje kiekvienas mokinys gali augti ir tobulėti.

14.4. **Jautrus kultūrinei įvairovei vaikas** – tai vaikas gebantis suvokti, priimti ir toleruoti save bei kitus, vertinti ir palaikyti skirtingų kultūrų, tradicijų, įsitikinimų bei vertybių įvairovę. Jis įgyja įvairios patirties bandydamas, mėgindamas, tyrinėdamas, žaisdamas, bendraudamas su bendraamžiais ir suaugusiais iš įvairių kultūrų, būdamas atviras naujoms patirtims ir perspektyvoms, kylančioms iš kultūrinės įvairovės. Tapti jautriu kultūrinei įvairovei vaikui padeda šios pasiekimų sritys: aplinkos pažinimas, santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais.

Pasiekimų sritis – Aplinkos pažinimas
Ugdymo(si) sritis(-ys): Aš kalbų pasaulyje: (39.5.1.2., 39.5.2.2., 39.5.4.2., 39.6.1.2., 39.6.2.2., 39.6.3.2., 39.7.2.), Kuriu ir išreiškiu: (41.5.3.1., 41.5.3.2., 41.5.3.3., 41.5.4.1., 41.5.4.2., 41.5.4.3.).
Vertybinė nuostata. Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.
Esminiai gebėjimai. Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas pažįsta aplinką aktyviai tyrinėdamas daiktų savybes visais pojūčiais. Jis liečia, stebi, girdi, ragauja ir užuodžia aplink esančius objektus, taip atrasdamas jų spalvas, formas, garsus, kvapus, skonius ir tekstūras. Tyrinėja daiktus intuityviai liesdamas, mesdamas ar kišdamas į burną, o nuo dviejų metų pradeda rūšiuoti objektus pagal skirtingus požymius, pasitelkdamas rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones. Per žaidimą ir eksperimentavimą vaikas mokosi atpažinti daiktų panašumus bei skirtumus, manipuliuoti erdvinėmis figūromis ir suvokti jų savybes. Mokytojo padedamas, jis lavina gebėjimą atpažinti ir pavadinti daiktus bei jų savybes, kartu atrasdamas naujus būdus pažinti jį supančią aplinką. Ši veikla stiprina jo gebėjimą analizuoti, lyginti ir formuoti ryšį su pasauliu, taip pat ugdo supratimą apie erdvę bei laiką.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai) Vaikas mokosi suprasti kalbą, atrasti žodžių prasmes, lavina atmintį ir kalbinę vaizduotę. Jis plečia žodinės kalbos supratimą, vaizdinės informacijos ir rašytinių simbolių suvokimą, tyrinėja kalbinės raiškos būdus, turtina žodyną bei įsitraukia į naujas kalbines situacijas. Gerina bendravimo įgūdžius, mokosi įsitraukti į dialogą, spręsti nesutarimus žodinėmis derybomis bei laikytis priimtinų bendravimo taisyklių, juokauja, kuria kalbas, o mažiau kalbantis ar sulėtėjusios kalbos raidos vaikas mokosi bendrauti pasitelkdamas žaismingus ir alternatyviosios komunikacijos būdus. Jis plečia kalbų įvairovės suvokimą, mokosi atpažinti skirtingas kalbas ir suprasti kita kalba kalbančiųjų intencijas. Vaikas mokosi pereiti nuo individualių režisūrinių žaidimų prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Lavina gebėjimą kurti kasdienes ir fantastines socialines situacijas, tikslingai atlikti vaidmenis bei sąveikauti su bendraamžiais. Plėtodamas žaidimo erdvę savarankiškai planuoja, kontroliuoja veiksmus, sprendžia nesutarimus ir atskleidžia savo pomėgius bei stiprybes, kurdamas naujus žaidimus su draugais ir mokytojais.
Ugdymo(si)kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai
Ugdymo(si) procesas grindžiamas žaismės, tyrinėjimo, gilaus mokymosi ir UDM kontekstais. Pedagoginės strategijos apima ekskursijų į gamtą, parkus ar darželio kiemą organizavimą, skatinant vaikus tiesiogiai stebėti augalus, gyvūnus ir jų gyvenimo būdą. Įtraukiami sezoniniai stebėjimai – metų laikų, oro pokyčių, augalų bei gyvūnų kitimai, vaikams suteikiami paprasti įrankiai, tokie kaip lupa, mikroskopas ar svarstyklės, skirti aplinkos tyrinėjimui. Skatinami eksperimentai, tokie kaip sėklų daiginimas, vandens ciklo stebėjimas ar dirvožemio tyrimai, taip pat organizuojamos augalų sodinimo, priežiūros ir stebėjimo užduotys darže ar ant palangės. Diskutuojama apie gamtos svarbą žmogaus ir gyvūnų gyvenimui, medžių reikšmę, vandens tausojimą, įtraukiamos bendruomeninės

veiklos, tokios kaip aplinkos tvarkymo akcijos ar pagalba gyvūnų prieglaudoms. Vaikams sudaromos galimybės tyrinėti interaktyvias programas ar enciklopedijas, leidžiančias atrasti pasaulio įvairovę, taip pat taikomi vaidmenų žaidimai, kuriuose jie imituoja gyvūnų ar augalų gyvenimą. Ugdymo būdai apima eksperimentus, stebėjimą, tyrimus, kūrybinius žaidimus, vaizdines ir praktines priemones, grupinį ir bendradarbiavimo mokymąsi, sezoninius stebėjimus bei technologijų taikymą. Skatinami UDM, žaismės, realių ir virtualių aplinkų, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi kontekstai.
Pasiekimų sritis – Santykiai su bendraamžiais ir suaugusiais
Ugdymo(si) sritis(-ys): „Aš ir bendruomenė“ (38.5.1.2., 39.6.2.2., 39.7.2., 41.9.2, 40.9.2.2.), „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ (40.5.1.2, 40.5.2.2, 40.5.3.1, 40.5.3.2., 40.5.3.3, 40.6.1.1, 40.6.2.1., 40.6.3.1., 40.6.3.5., 40.7.1.2., 40.7.2.2., 40.8.1.2., 40.8.2.2., 40.8.3.2., 40.9.2.2.).
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, noras pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį.
Esminiai gebėjimai. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, pasitiki mokytojais, juos gerbia, aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas stebi suaugusiųjų veido išraiškas ir gestus, tai padeda jiems gerinti nežodinės kalbos supratimą. Jis aktyviai plečia žodines ir nežodines kalbos priemones, dalyvaujant veiklose, kuriose naudojama kūno kalba (gestai, žvilgsnis, palietimai), pradeda suvokti savo tapatybę ir santykius su kitais. Vaikas tyrinėdamas veidrodį ir nuotraukas, supranta, kad „aš – ne aš“, o kasdienėje veikloje (renkantis drabužius ar žaislus) aiškinasi „mano – tavo“ skirtumus. Piešdamas save ir kitus, lygindamas akių ir plaukų spalvas, bei kalbėdamas apie savo norus, pomėgius, šeimą, pradeda suvokti, kuo panašus ir kuo skiriasi nuo kitų. Vaikas pažįsta ir atpažįsta daiktus pagal jų spalvą, formą, tekstūrą, garsus ir kvapus, pradeda rūšiuoti daiktus pagal šiuos požymius, naudodamas įvairius žaislus ir sensorines priemones. Rodo susidomėjimą išmaniaisiais daiktais, atlieka paprastas veiksmų sekas (kamuolio paėmimas ir perdavimas draugui ir kt.) Jis gerina savo savimonę, socialinius įgūdžius ir pažinimo gebėjimus.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai) Vaikas, tyrinėdamas aplinką ir dalyvaudamas įvairiose veiklose, tobulina savo matematinį ir kalbinį mąstymą, supranta savo santykį su kitais. Per eksperimentus ir žaidimus bendrauja su bendraamžiais ir suaugusiaisiais, auga socialiai ir lavina savo gebėjimą dalintis idėjomis bei sprendimais. Pradeda suvokti apie „aš – ne aš“ ribas ir ugdosi bendravimo bei bendradarbiavimo įgūdžius. Vaikas tyrinėdamas ir eksperimentuodamas aplinkoje, įgyja patirties naudodamas kalbą, gestus ir piešinius. Dalyvaudamas įvairiuose eksperimentuose, stebėdamas, kaip objektai juda priklausomai nuo jų padėties ar judesio krypties. Vaikas mokosi sekti paprastas sekas, atpažįsta ir kuria jas, dėliojant objektus, piešiant, judant ar tyrinėjant raštus. Eksperimentuodamas vaikas pažįsta aplinką, tobulina savo matematinį mąstymą bei kalbą, naudodamas pagrindinius matematinius terminus ir ieškodamas sprendimų per žaidimus ir veiklas.
Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai
Mokytojas kuria žaismingą, tyrinėjimu ir giliu mokymusi grįstą ugdymo aplinką, kurioje kiekvienas vaikas jaučiasi įtrauktas ir motyvuotas. Jis atsižvelgia į individualius vaikų poreikius, gebėjimus ir interesus, skatindamas juos aktyviai tyrinėti aplinką, eksperimentuoti ir atrasti. Mokymosi procesas organizuojamas taip, kad visi vaikai galėtų dalyvauti nepriklausomai nuo jų gebėjimų, ugdant bendradarbiavimą ir socialinius įgūdžius. Vaikams suteikiama laisvė rinktis veiklas, medžiagas, priemones, darbo vietą, laiką bei būdą – veikti individualiai ar bendradarbiaujant. Mokytojas kuria aplinką, kuri žadina emocijas, patraukia dėmesį ir įtraukia į prasmingą patyriminį mokymąsi. Ugdymo procese taikomi įvairūs metodai: personalizuotas ir savivaldus mokymasis, dialogiškas ir judrus ugdymasis, tyrinėjimas, projektinės veiklos, žaidimai, diskusijos, stebėjimai, eksperimentai,

skaitmeninės technologijos ir kūrybinės veiklos. Taip pat organizuojamos skaitymo valandėlės ir pažintinės išvykos į edukacines erdves – tyrinėjimų laboratorijas, kūrybines ateljė, atradimų stoteles bei pažinimo salas. Ši įvairialypė ugdymo aplinka leidžia vaikams mokytis natūraliai, aktyviai įsitraukiant ir plečiant savo pažinimo ribas.

14.5. **Lanksčiai mąstantis vaikas** – tai vaikas, gebantis domėtis jį supančiu pasauliu, samprotauti ir kūrybiškai spręsti problemas. Jis mąsto, žaisdamas taiko įvairius pasaulio pažinimo būdus, įgyja elementarų supratimą apie žmones, gamtinę ir kultūrinę aplinką, gimtinę. Tapti lanksčiai mąstančiu vaikui padeda šios pasiekimų sritys: skaitmeninis sumanumas ir matematinis mąstymas.

Pasiekimų sritis – Skaitmeninis sumanumas
Ugdymo(si) sritis(-ys): „Aš kalbų pasaulyje“ (39.5.1.2., 39.5.2.2., 39.6.3.2.), „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ (40.7.1.2., 40.9.1.2., 40.9.1.3., 49.1.4., 40.9.1.5., 40.9.1.6., 40.9.2.4., 40.5.3.1., 40.5.3.2.).
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.
Esminiai gebėjimai. Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas pradeda ugdyti skaitmeninio sumanumo pradmenis žaisdamas, tyrinėdamas ir stebėdamas suaugusiųjų veiklą. Jis domisi jiems pritaikytais išmaniaisiais daiktais be ekranų (pvz., interaktyviais žaislais, robotukais, garsus skleidžiančiomis priemonėmis), tyrinėja jų funkcijas per jutiminę, aktyvią veiklą. Kartu su suaugusiaisiais vaikai mokosi saugaus ir atsakingo elgesio su skaitmeninėmis priemonėmis – aptaria situacijas, mokosi laukti savo eilės, neliesti be leidimo, atpažinti pagrindines virtualaus bendravimo taisykles. Technologijas vaikas pradeda sieti su kasdienėmis patirtimis – žaidžia, imituoja, kuria, mokosi spręsti paprastas problemas, naudodamas paprastas skaitmenines ar mechanines priemones. Ugdymas vyksta natūraliai per žaidimą, tyrinėjimą ir bendravimą.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai) Vaikas pradeda sąmoningai pažinti ir tyrinėti skaitmeninį pasaulį žaisdamas, kurdamas ir bendraudamas įvairiose realios ir virtualios aplinkos situacijose. Jis naudoja amžių atitinkančias skaitmenines technologijas – klausosi garsinių knygelių, žiūri ugdomuosius vaizdo įrašus, žaidžia interaktyvius žaidimus, piešia, fotografuoja, kuria garso ar vaizdo įrašus. Vaikas naudojasi skaitmeninėmis priemonėmis tyrinėdamas objektus ir reiškinius, kurių negali tiesiogiai patirti (pvz., stebi gyvūnus per kameras, virtualiai keliauja). Jis susipažįsta su skaitmeninio bendravimo galimybėmis – mokytojo padedamas bendrauja virtualiose aplinkose. Mokosi atpažinti, suprasti ir taikyti saugaus elgesio bei atsakingo naudojimosi technologijomis taisykles, nagrinėdamas realias situacijas, aptardamas jas su mokytoju ar tėvais. Vaikas pradeda suvokti, kad technologijos yra žmonių sukurtos ir nuolat tobulėja. Veiklose jis naudoja įvairius tyrinėjimo įrankius (pvz., mikroskopus, lupas, svarstykles) ir išmaniuosius daiktus (robotukus, išmaniuosius rašiklius), mokosi juos saugiai naudoti, tyrinėja jų veikimo principus.
Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai
Mokytojas kuria ugdymo aplinką, kurioje derinamos realios ir virtualios erdvės, skatinama kalbų įvairovė bei įvairių gebėjimų ugdymas. Jis skatina vaikus bendradarbiauti, dirbti grupėse, naudoti skaitmenines priemones bendriems tikslams pasiekti, dalytis informacija ir spręsti problemas kartu. Taip ugdomi ne tik technologiniai įgūdžiai, bet ir stiprinami socialiniai bei komunikaciniai gebėjimai, skatinamas kūrybiškumas, savarankiškumas ir pasitikėjimas savimi. Mokytojas sudaro sąlygas vaikams reikšti savo idėjas, kelti klausimus, tyrinėti ir atrasti naujus dalykus. Ugdymas grindžiamas interaktyviais, projektiniais ir tyrinėjimo metodais, skaitmeniniais žaidimais, akcentuojant saugų ir atsakingą technologijų naudojimą.

Pasiekimų sritis – Matematinis mąstymas
Ugdymo(si) sritis(-ys): Tyrinėju ir pažįstu aplinką (40.7.1., 40.7.1.1., 40.8.2., 40.8.2.1., 40.8.3., 40.8.3.1.).
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.
Esminiai gebėjimai. Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo bei matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas pradeda domėtis skaičiais ir daiktais aplinkui, skaičiuodamas atranda, kad kiekvienas skaičius atitinka tam tikrą objektą. Jis išmoksta, kad norint suskaičiuoti daiktus, reikia juos įvardyti tam tikra tvarka, o paskutinis pasakytas skaičius parodo, kiek daiktų yra. Pastebi formas ir spalvas, o žaidimai su daiktais, kaip apvertimas ar sukimas, padeda jam geriau suprasti pasaulį ir erdvę, kurioje gyvena. Jis vis dažniau reaguoja į suaugusiųjų nurodymus apie judėjimą – mokosi judėti pagal kryptis (eiti į kairę ar dešinę), gerina savo erdvinius įgūdžius. Vaikas supranta, kur yra ir kur turi eiti, palyginus su kitais žmonėmis ir daiktais. Tai, kas buvo žaidimas ir smalsumo tenkinimas, tampa puikiu būdu mokytis ir bendrauti su kitais. Veiklos skatina vaiką domėtis pasauliu, atrasti, kaip veikia daiktai ir kaip jis gali pats valdyti savo aplinką. Tai suteikia jam pasitikėjimo ir džiaugsmo mokytis bei dalyvauti bendrose veiklose.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai) Vaikas, žaisdamas ir tyrinėdamas, supranta, kaip veikia skaičiai. Jis mokosi pridėti po vieną objektą, skaičiuodamas pirštais, piešiniais ar daiktais, ir sužino, kad skaičius gali pasakyti, kiek yra daiktų. Skaičiuodamas jis atlieka įvairias užduotis, suvaidina situacija („Dvi gėlytės žydėjo, dabar pražydo dar viena. Kiek jų dabar?“ ir kt.). Įpranta prie skaičiavimo, pradeda suprasti, ką reiškia sudėti ir atimti. Be skaičiavimo, jis atranda ir formas aplinkoje – skritulius, kvadratus, trikampius, kubus ir rutulius. Vaikas žaidžia su geometrinėmis figūromis, dėlioja jas, keičia, jungia ir tyrinėja, kaip sudėtingesni objektai gali būti sukurti iš paprastesnių. Mokosi atpažinti ne tik figūras, bet ir kurti jų sekas. Vaikas taip pat pradeda suprasti, kaip nurodyti ir sekti judėjimo kryptį – į kairę, dešinę, į priekį ar atgal – tai padeda jam orientuotis erdvėje. Žaisdamas ir bendraudamas su kitais vaikais, jis taip pat įgyja daugiau kalbos įgūdžių, naudoja matematinį žodyną. Per žaidimus ir tyrinėjimus vaikas įgauna pasitikėjimo savo gebėjimais, o mokytojo ir suaugusiųjų pagalba jis gilina savo žinias ir mokosi iš savo patirties bei kitų idėjų.
Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai
Mokytojas kuria žaismingą ir įtraukiančią ugdymo aplinką, kurioje matematinis mąstymas tampa natūralia kasdienio mokymosi dalimi. Taikydamas universalų dizainą mokymuisi, jis sudaro galimybes kiekvienam vaikui atrasti, tyrinėti ir suprasti matematikos pasaulį per patirtį. Žaidimai, praktinės užduotys, pokalbiai ir kasdienės situacijos skatina vaikus mąstyti logiškai, ieškoti sprendimų ir suvokti matematikos pritaikomumą realiame gyvenime. Mokytojas matematiką integruoja į įvairias veiklas, siekdamas sukurti prasmingą ir vaikui artimą mokymosi patirtį. Jis skatina giluminį mokymąsi, kai vienas mokymosi objektas tyrinėjamas ilgą laiką, analizuojant informaciją iš įvairių šaltinių, sisteminant, vaizduojant, modeliuojant bei pristatant atradimus. Vaikai kviečiami stebėti, atlikti bandymus ir eksperimentus, kurti schemas, diagramas bei modelius, taip stiprindami gebėjimą analizuoti ir daryti išvadas. Ugdymo procese taikomi tiriamieji ir patirtinio mokymosi metodai – vaikai skatinami patys išbandyti, sukurti, atrasti ir apmąstyti savo patirtį. Dialogo metodas, situacijų analizė, praktinės užduotys ir pavyzdžių naudojimas padeda vaikams geriau suprasti matematikos principus, lavina jų kritinį mąstymą ir problemų sprendimo įgūdžius. Mokytojas kuria aplinką, kurioje kiekvienas vaikas jaučiasi motyvuotas, smalsus ir pasitikintis savo gebėjimais tyrinėti matematikos pasaulį.

14.6. **Komunikabilus vaikas** – tai vaiko gebėjimas įgyti kalbinės patirties, klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą, reaguoti į nežodinę raišką, ugdytis kalbos jausmą, kalbinį aktyvumą, gebėti išklausyti ir kalbėti įvairiose gyvenimo situacijose – atrandant ir pažįstant pasaulį bei save, bendraujant ir būnant šalia kitų, išreiškiant save ir kuriant. Tapti komunikabiliu vaikui padeda šios pasiekimų sritys: kalbų supratimas ir kalbinė raiška.

Pasiekimų sritis – Kalbų supratimas
Ugdymo(si) sritis(-ys): „Aš kalbų pasaulyje“ (38.7.3.1., 39.4., 39.5.3.2., 39.6.1.2., 39.6.2.2.), „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“ (40.5.1.2., 40.5.2.2., 40.5.3.1., 40.6.1.1., 40.6.1.2.).
Vertybinė nuostata. Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. *Esminiai gebėjimai.* Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis
perteikiamas prasmes, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas pradeda suvokti žodinės kalbos prasmę per kasdienį bendravimą su suaugusiaisiais ir kitais vaikais. Jis mokosi suprasti paprastus nurodymus, prašymus, klausimus, atpažįsta savo ir artimųjų vardus, daiktų ir veiksmų pavadinimus. Kalbų supratimas stiprėja vaikui dalyvaujant kasdienėje veikloje, žaidimuose, klausantis dainų, eilėraščių, pasakojimų gimtąja ir kitomis kalbomis. Vaikas pradeda atpažinti su emocijomis susijusią kalbą, supranta suaugusiojo nuotaiką pagal balso toną, mimiką, kūno kalbą. Mokosi reaguoti į saugumo žinutes – supranta, kada ir į ką kreiptis pagalbos, kas yra saugu, o kas – ne. Padedamas suaugusiojo, pradeda suvokti savo kūno ribas, tinkamus ir netinkamus prisilietimus, mokosi pasakyti „ne“ netinkamoms situacijoms. Kalbos supratimas glaudžiai susijęs su emociniu ir socialiniu ugdymu – vaikas mokosi reikšti jausmus, suprasti kitų emocijas ir į jas reaguoti. Jų gebėjimas suprasti kalbą vystosi žingsnis po žingsnio – nuo paprastų žodžių iki vis sudėtingesnių sakinių, kurie perteikia prasmę, nuorodas ar emocijas.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai) Vaikas kalbų supratimą ugdosi bendraudamas su mokytoju ir bendraamžiais įvairiose žaidybinėse, kasdienėse ir tyrinėjimo veiklose. Jis mokosi suprasti sakomąją kalbą, atskirti emocijas, nuotaikas ir intencijas pagal balso toną, intonaciją, mimiką bei gestus. Vaikas plėtoja gebėjimą klausytis – tiek individualiai, tiek grupėje – ir suprasti pasakojamus, skaitomus ar žiūrimus tekstus, susieti juos su vaizdais, patirtimi, emocijomis. Per žaidimus ir pokalbius vaikas mokosi atpažinti ir suprasti įvairias žodžių reikšmes, pajuokavimus, frazeologizmus bei vaizdingus palyginimus. Jis lavina gebėjimą susieti girdimą informaciją su savo veiksmais, emocijomis ir aplinka. Kalbų supratimas ugdomas aktyviai klausantis pasakojimų, diskutuojant, dalyvaujant vaidybiniuose žaidimuose, eksperimentuojant su balsu, kalbos ritmu, intonacija. Vaikas taip pat mokosi atpažinti ir suprasti skirtingas nuomones, spręsti nesutarimus ir ieškoti sutarimo bendraujant. Jis ugdo pagarbų požiūrį į kitų išsakytas mintis, geba atpažinti skirtumus tarp žmonių, įsitraukia į dialogą ir mokosi veikti kartu. Kalbų supratimas glaudžiai siejamas su aplinkos pažinimu: vaikas tyrinėja gamtą, augalus, gyvūnus, mokosi juos įvardyti, apibūdinti ir suprasti jų svarbą. Kalbėdamas apie savo patirtį ir pastebėjimus, vaikas lavina tiek žodyną, tiek supratimą apie reiškinių tarpusavio ryšius.
Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai
Mokytoja kuria ugdymo aplinką, kurioje vaikai ugdosi atvirumą kultūriniams dialogams, pažįsta kalbų įvairovę ir mokosi orientuotis tiek realiose, tiek virtualiose aplinkose. Ji padeda vaikams suprasti jų mokymosi procesą, skatina savivoką ir refleksiją apie patirtį. Veiklose ypatingas dėmesys skiriamas kalbinių gebėjimų ugdymui – vaikai mokomi įvardyti savo jausmus, mintis, pastebėjimus ir dalintis patirtimi. Mokytoja užtikrina, kad kalba taptų neatsiejama ugdymo dalimi per kasdienę sąveiką: skatinami pokalbiai, pasakojimai, aktyvus klausymasis, naudojama vaizdinė ir garsinė medžiaga. Ji taiko dialoginį skaitymą, ritmines ir garsines pratybas, rašymo ir skaitymo pradmenų

veiklas, kurios padeda vaikams plėsti žodyną, lavinti raišką ir suprasti kalbos svarbą bendravime. Žaidybinės veiklos padeda įtvirtinti žinias natūraliai ir smagiai, ugdant tiek bendravimo, tiek pažinimo gebėjimus. Mokytoja kuria aplinką, kurioje vaikai drąsiai reiškia mintis, tyrinėja kalbą ir atranda savo balsą.
Pasiekimų sritis – Kalbinė raiška
Ugdymo(si) sritis(-ys): Aš kalbų pasaulyje“ (39.6.1.2, 39.6.2.2, 39.6.3.2.).
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.
Esminiai gebėjimai. Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai) Vaikas mokosi kalbėti mėgdžiodamas, kartodamas skiemenis, žodžius, veiksmus, dalyvaudamas žodiniuose žaidimuose. Jo žodynas plečiasi bendraujant su suaugusiaisiais, kurie skatina vaiką reikšti mintis, išsakyti savo poreikius, įvardyti objektus, veiksmus ir būsenas. Vaikas reiškia emocijas žodine ir nežodine išraiška – gestais, mimika, verksmu. Skaitydamas tekstus, eilėraščius, pasakas, dalyvaudamas pokalbiuose, vaikas ugdosi kalbėjimo įgūdžius. Jis mokosi bendrauti, vartoti mandagumo frazes, stengiasi taikyti gramatikos taisykles. Vaikas pradžioje kalba pats sau, su savimi, bet palaipsniui įsitraukia į bendravimą su kitais. Jis plėtoja rašytinės raiškos gebėjimus: mėgdžioja suaugusiuosius, eksperimentuoja, stebi rašančius ar piešiančius žmones, bando imituoti – braukyti, keverzoti, piešti smėlyje ant popieriaus ar vandenyje. Vaikas aktyviai lavina kalbą – eksperimentuoja su balso stiprumu, kalbėjimo tempu, intonacija, žaidžia su garsais, žodžiais, kuria naujus žodžius ar net „savo kalbą“. Jis geba kalbėti gramatiškai taisyklingais sakiniais, atpažįsta kalbos garsus, skiria gimtąją kalbą nuo kitų. Kasdienėse situacijose mokosi naujų žodžių, pasakoja apie tai, ką mato, girdi, jaučia, išreiškia savo nuomonę. Vaikas aktyviai dalyvauja pokalbiuose su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, mokosi klausytis, kalbėti mandagiai, užduoti klausimus, prašyti, diskutuoti. Jo kalba turtėja žaidžiant vaidmenų ir kitus socialinius žaidimus. Ypač mėgstama veikla – klausytis pasakų, istorijų, žiūrėti filmukus, juos atpasakoti, pratęsti ar suvaidinti.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai) 3–6 metų vaikas aktyviai lavina kalbą – eksperimentuoja su balso stiprumu, kalbėjimo tempu, intonacija, žaidžia su garsais, žodžiais, kuria naujus žodžius ar net „savo kalbą“. Jis geba kalbėti gramatiškai taisyklingais sakiniais, atpažįsta kalbos garsus, skiria gimtąją kalbą nuo kitų. Kasdienėse situacijose mokosi naujų žodžių, pasakoja apie tai, ką mato, girdi, jaučia, išreiškia savo nuomonę. Vaikas aktyviai dalyvauja pokalbiuose su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, mokosi klausytis, kalbėti mandagiai, užduoti klausimus, prašyti, diskutuoti. Jo kalba turtėja žaidžiant vaidmenų ir kitus socialinius žaidimus. Ypač mėgstama veikla – klausytis pasakų, istorijų, žiūrėti filmukus, juos atpasakoti, pratęsti ar suvaidinti. Vaikas geba kalbėti tiek sau, tiek kitiems, derina žodžius su gestais, mimika, piešiniais ar judesiais. Kalbėdamas su kitakalbiais vaikais ar suaugusiais, vaikas domisi kalbų įvairove, bando suprasti ir susikalbėti, prireikus pasitelkia paveikslėlius, simbolius ar daiktus. Jei vaikui sunku kalbėti, suaugusiojo paskatintas jis džiaugiasi net ir mažais bendravimo žingsniais. Vaiko rašytinė raiška vystosi per žaidimą: jis „rašo“ piešiniais, kuria simbolius, dėlioja raides iš įvairių medžiagų – akmenukų, kaštonų, pagaliukų. Piešia „laiškus“ gyvūnams, rašo žinutes šeimos nariams, piešia savo patirtis, svajones, po darbais užrašo raides, žodžius ar savo vardą. Skaitant pasakas ar žiūrint filmukus, vaikas bando iliustruoti istorijas ir užrašyti girdėtus žodžius. Rašo ne tik ant popieriaus – eksperimentuoja ir naudodamas skaitmeninius įrenginius. Jis pradeda atpažinti raides ir pastebi jų skirtumus skirtingose kalbose, gramatiškai taisyklingais sakiniais, atpažįsta kalbos garsus, skiria gimtąją kalbą nuo kitų. Kasdienėse situacijose mokosi naujų žodžių, pasakoja apie tai,

ką mato, girdi, jaučia, išreiškia savo nuomonę. Vaikas aktyviai dalyvauja pokalbiuose su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, mokosi klausytis, kalbėti mandagiai, užduoti klausimus, prašyti, diskutuoti. Jo kalba turtėja žaidžiant vaidmenų ir kitus socialinius žaidimus. Ypač mėgstama veikla – klausytis pasakų, istorijų, žiūrėti filmukus, juos atpasakoti, pratęsti ar suvaidinti. Vaikas geba kalbėti tiek sau, tiek kitiems, derina žodžius su gestais, mimika, piešiniais ar judesiais. Kalbėdamas su kitakalbiais vaikais ar suaugusiais, vaikas domisi kalbų įvairove, bando suprasti ir susikalbėti, prireikus pasitelkia paveikslėlius, simbolius ar daiktus. Jei vaikui sunku kalbėti, suaugusiojo paskatintas jis džiaugiasi net ir mažais bendravimo žingsniais. Vaiko rašytinė raiška vystosi per žaidimą: jis „rašo“ piešiniais, kuria simbolius, dėlioja raides iš įvairių medžiagų – akmenukų, kaštonų, pagaliukų. Piešia „laiškus“ gyvūnams, rašo žinutes šeimos nariams, piešia savo patirtis, svajones, po darbais užrašo raides, žodžius ar savo vardą. Skaitant pasakas ar žiūrint filmukus, vaikas bando iliustruoti istorijas ir užrašyti girdėtus žodžius. Rašo ne tik ant popieriaus – eksperimentuoja ir naudodamas skaitmeninius įrenginius. Jis pradeda atpažinti raides ir pastebi jų skirtumus skirtingose kalbose.
Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai
Mokytojas skatina spontanišką vaikų bendravimą ir bendradarbiavimą, kuria įvairius ugdymosi kontekstus, kurie leidžia vaikams mokytis ir augti. Jis organizuoja ugdymo procesus, kurie apima žaidimą, dialogą ir skatina vaikus dalintis savo patirtimis bei mokytis vieniems iš kitų. Mokytojas rūpinasi, kad vaikai plėstų savo kalbos suvokimą, pažintų ne tik savo kalbą, bet ir kitas kalbas bei kultūras. Ugdymo(si) procese jis taiko pokalbius, diskusijas, dialogus ir projektus, kurie skatina vaikų kritinį mąstymą ir kūrybiškumą. Jis organizuoja eksperimentus ir meninę veiklą, įtraukdamas teatrą, muziką ir piešimą, leidžiančius vaikams išreikšti savo idėjas ir jausmus. Žaidimai, stebėjimai ir tyrinėjimai tampa būdu pažinti pasaulį ir atrasti naujas žinias. Vaikai taip pat skatinami reflektuoti savo veiklas, įvertinti savo pasiekimus ir išmokti iš patirties. Mokytojas naudoja vaizdo medžiagą ir alternatyvias komunikacijos priemones – simbolius, nuotraukas, paveikslus ir grafinius simbolius, kurie padeda vaikams geriau suprasti ir įsisavinti žinias, taip sukuriant įvairiapusišką ir įtraukią mokymosi aplinką.

14.7. **Kūrybingas vaikas** – tai vaikas gebantis įsivaizduoti, pajausti, kurti, grožėtis per dailę, muziką, teatrą, šokį. Jam būdingas poreikis išreikšti save meno kalba, gebėjimas tyrinėti įvairias meninės raiškos priemones, kurti vaizduojant, muzikuojant, vaidinant, šokant, žaidžiant, savitai reikšti savo jausmus ir išgyvenimus. Tapti kūrybingu vaikui padeda šios pasiekimų sritys: gebėjimas žaisti, meninė raiška ir estetinis suvokimas.

Pasiekimų sritis – Gebėjimas žaisti
Ugdymo(si) sritis(-ys): Aš kalbų pasaulyje: (39.5.1.2., 39.5.2.2., 39.5.4.2., 39.6.1.2., 39.6.2.2., 39.6.3.2., 39.7.2.), Kuriu ir išreiškiu: (41.5.3.1., 41.5.3.2., 41.5.3.3., 41.5.4.1., 41.5.4.2., 41.5.4.3.).
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą.
Esminiai gebėjimai. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.
Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
Ankstyvasis ugdymas(1–3 metai) Foneminę klausą ir kalbos suvokimą vaikas plėtoja žaisdamas garsų, vaidmenų ir žodinius žaidimus, klausydamasis dainelių, eilėraščių, aplinkos garsų gimtąja bei kitomis kalbomis. Jis mokosi sutelkti dėmesį, mėgdžiodamas skiemenis, žodžius, mimiką, veiksmus, dalyvaudamas paprastuose žaidimuose. Vaikas domisi skirtingomis kalbomis ir kultūromis vartydamas knygeles, klausydamasis įrašų bei žaisdamas įvairius žaidimus. Žaisdamas ir sąveikaudamas mokosi pažinti savo kūno ribas, tyrinėja aplinką, ugdosi socialinius ir komunikacinius gebėjimus. Vaikas kartoja ir tobulina judesius bei garsus, mokosi inicijuoti ir palaikyti žaidimus. Pasirinkdamas žaislus ir erdves žaidimams, vaikas

tampa savarankiškesnis, o palaipsniui perimdamas žaidimo iniciatyvą – stiprina savo bendravimo įgūdžius.

Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)

Vaikas mokosi suprasti kalbą, atrasti žodžių prasmes, lavina atmintį ir kalbinę vaizduotę. Jis plečia žodinės kalbos supratimą, vaizdinės informacijos ir rašytinių simbolių suvokimą, tyrinėja kalbinės raiškos būdus, turtina žodyną bei įsitraukia į naujas kalbines situacijas. Vaikas gerina bendravimo įgūdžius, mokosi įsitraukti į dialogą, spręsti nesutarimus žodinėmis derybomis bei laikytis priimtinų bendravimo taisyklių, juokauja, kuria kalbas, o mažiau kalbantis ar sulėtėjusios kalbos raidos vaikas mokosi bendrauti pasitelkdamas žaismingus ir alternatyviosios komunikacijos būdus. Jis plečia kalbų įvairovės suvokimą, mokosi atpažinti skirtingas kalbas ir suprasti kita kalba kalbančiųjų intencijas. Vaikas mokosi pereiti nuo individualių režisūrinių žaidimų prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Lavina gebėjimą kurti kasdienes ir fantastines socialines situacijas, tikslingai atlikti vaidmenis bei sąveikauti su bendraamžiais. Plėtodamas žaidimo erdvę savarankiškai planuoja, kontroliuoja veiksmus, sprendžia nesutarimus ir atskleidžia savo pomėgius bei stiprybes, kurdamas naujus žaidimus su draugais ir mokytojais.

Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai

Ugdymo kontekstas grindžiamas žaismės ir kūrybinių dialogų principais, skatinančiais vaikų aktyvų dalyvavimą. Mokytojas kuria tinkamą ir stimuliuojančią aplinką, naudodamas žaidybines situacijas, kalbinius žaidimus bei diskusijas, kurios padeda plėtoti kalbinius gebėjimus. Jis skatina vaikus išsakyti savo nuomonę, ją argumentuoti, spręsti problemas bei taikyti įgytas žinias praktikoje. Pedagoginės strategijos apima žaidimų, vizualinių ir sensorinių priemonių taikymą, veiklų pritaikymą pagal kiekvieno vaiko poreikius ir gebėjimus. Mokytojo skatinami vaikai tyrinėti, eksperimentuoti, kurti bei savarankiškai plėtoti idėjas. Jis stebi jų pastangas, pozityviai reaguoja į kūrybinį procesą, stiprina improvizacinius įgūdžius, žaismingumą ir socialinį bendravimą. Ugdymo būdai apima įvairias žaidybines ir kalbines veiklas: mįsles, skaičiuotes, greitakalbes, vaidmeninius ir siužetinius žaidimus, stebėjimą, pokalbius, skaitymą, pasakojimą, atvirus klausimus, projektines veiklas, eksperimentus bei demonstravimą. Visi šie metodai padeda vaikams natūraliai įsitraukti į mokymosi procesą ir plėtoti savo gebėjimus kūrybiškoje bei interaktyvioje aplinkoje.

Pasiekimų sritis – Meninė raiška

Ugdymo(si) sritis(-ys): „Kuriu ir išreiškiu“ (41.6.1.2., 41.6.1.3., 41.6.1.4., 41.6.2., 41.6.2.1., 41.6.2.2., 41.6.2.3., 41.6.3., 41.6.3.1., 41.6.4., 41.7.2.2., 41.7.3.1., 41.7.3.2., 41.8.3.1., 41.8.1.3., 41.8.3.2., 41.8.3.3.), „Aš kalbų pasaulyje“ (39.5.1.2., 39.5.2.2., 39.5.3.2., 39.5.4.2., 39.6.1.2., 39.6.2.2., 39.6.3.2.).

Vertybinė nuostata. Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.
Esminiai gebėjimai. Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia

emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.

Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)

Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)

Dailės posritis: Vaikas emocingai reaguoja, ima, apžiūrinėja ir kitaip tyrinėja jam patrauklius, kontrastingus, ryškius objektus, skirtingos faktūros paviršius. Jis kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakojus“.

Muzikos posritis: Vaikas intuityviai domisi, tyrinėja garsų pasaulį balsu, aplinkoje esančiais daiktais, instrumentais. Gestais ir čiauškėjimu reaguoja į lopšines, žaidimus su judesiais, ritminius ir melodinius darinius. Vaikas apžiūrinėja, tyrinėja muzikos instrumentus, aplinkos daiktus, jais išgauna garsus. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais.

Šokio posritis: Vaikas drąsiai tyrinėja erdvę, juda natūraliai ir spontaniškai, reaguoja į suaugusiojo judesius ir bando juos imituoti. Išgirdęs muziką instinktyviai laisvai juda. Atlieka paprastus ratelius ir dainuojamuosius žaidimus. Natūraliai ir džiaugsmingai šoka ir individualiai, ir drauge su kitais.
Teatro posritis: Vaikas išbando balso, kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams pasirenka pritarimo sulaukusias raiškas.

Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai)

Dailės posritis: Vaikas noriai, drąsiai išbando naujas vizualinės raiškos priemones, medžiagas, jas tyrinėja. Komentuoja savo ar kitų sukurtus grafinius ir erdvinius kūrinius, tai, ką sukūrė, papildo pasakojimu. Vaikas eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. Kuria darbus, pasižyminčius fantastinėmis detalėmis, grafiniais ženklais. Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti.
Muzikos posritis: Vaikas aiškiai skiria kalbėjimą nuo dainavimo, tyrinėja savo balso galimybes. Tyrinėja įvairesnius garso išgavimo būdus pasitelkdamas kūno perkusiją, gamtos medžiagas, muzikos instrumentus ir kitus daiktus. Individualiai ir su kitais dainuoja autorines ir liaudies dainas dažniausiai tiksliai intonuodamas. Vaikas tyrinėdamas ir išbandydamas garsų pasaulį balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais, lygina, apibūdina, grupuoja garsus. Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą.
Šokio posritis: Vaikas tyrinėja šokio tempą, ritmą, judesių derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. Juda rateliu dešinėn ar kairėn, pirmyn – atgal, įsivaizduojama linija. Improvizuodamas panaudoja atrastus naujus judėjimo būdus. Vaikas siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius. Šoka sudėtingesnius autorinius ir liaudies šokius bei ratelius.
3–6 metų vaikas aktyviai lavina kalbą – eksperimentuoja su balso stiprumu, kalbėjimo tempu, intonacija, žaidžia su garsais, žodžiais, kuria naujus žodžius ar net „savo kalbą“. Jis geba kalbėti gramatiškai taisyklingais sakiniais, atpažįsta kalbos garsus, skiria gimtąją kalbą nuo kitų. Kasdienėse situacijose mokosi naujų žodžių, pasakoja apie tai, ką mato, girdi, jaučia, išreiškia savo nuomonę. Vaikas aktyviai dalyvauja pokalbiuose su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, mokosi klausytis, kalbėti mandagiai, užduoti klausimus, prašyti, diskutuoti. Jo kalba turtėja žaidžiant vaidmenų ir kitus socialinius žaidimus. Ypač mėgstama veikla – klausytis pasakų, istorijų, žiūrėti filmukus, juos atpasakoti, pratęsti ar suvaidinti. Vaikas geba kalbėti tiek sau, tiek kitiems, derina žodžius su gestais, mimika, piešiniais ar judesiais. Kalbėdamas su kitakalbiais vaikais ar suaugusiais, vaikas domisi kalbų įvairove, bando suprasti ir susikalbėti, prireikus pasitelkia paveikslėlius, simbolius ar daiktus. Jei vaikui sunku kalbėti, suaugusiojo paskatintas jis džiaugiasi net ir mažais bendravimo žingsniais. Vaiko rašytinė raiška vystosi per žaidimą: jis „rašo“ piešiniais, kuria simbolius, dėlioja raides iš įvairių medžiagų – akmenukų, kaštonų, pagaliukų. Piešia „laiškus“ gyvūnams, rašo žinutes šeimos nariams, piešia savo patirtis, svajones, po darbais užrašo raides, žodžius ar savo vardą. Skaitant pasakas ar žiūrint filmukus, vaikas bando iliustruoti istorijas ir užrašyti girdėtus žodžius. Rašo ne tik ant popieriaus – eksperimentuoja ir naudodamas skaitmeninius įrenginius. Jis pradeda atpažinti raides ir pastebi jų skirtumus skirtingose kalbose.
3–6 metų vaikas aktyviai lavina kalbą – eksperimentuoja su balso stiprumu, kalbėjimo tempu, intonacija, žaidžia su garsais, žodžiais, kuria naujus žodžius ar net „savo kalbą“. Jis geba kalbėti gramatiškai taisyklingais sakiniais, atpažįsta kalbos garsus, skiria gimtąją kalbą nuo kitų. Kasdienėse situacijose mokosi naujų žodžių, pasakoja apie tai, ką mato, girdi, jaučia, išreiškia savo nuomonę. Vaikas aktyviai dalyvauja pokalbiuose su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, mokosi klausytis, kalbėti mandagiai, užduoti klausimus, prašyti, diskutuoti. Jo kalba turtėja žaidžiant vaidmenų ir kitus socialinius žaidimus. Ypač mėgstama veikla – klausytis pasakų, istorijų, žiūrėti filmukus, juos atpasakoti, pratęsti ar suvaidinti. Vaikas geba kalbėti tiek sau, tiek kitiems, derina žodžius su gestais,

mimika, piešiniais ar judesiais. Kalbėdamas su kitakalbiais vaikais ar suaugusiais, vaikas domisi kalbų įvairove, bando suprasti ir susikalbėti, prireikus pasitelkia paveikslėlius, simbolius ar daiktus. Jei vaikui sunku kalbėti, suaugusiojo paskatintas jis džiaugiasi net ir mažais bendravimo žingsniais. Vaiko rašytinė raiška vystosi per žaidimą: jis „rašo“ piešiniais, kuria simbolius, dėlioja raides iš įvairių medžiagų – akmenukų, kaštonų, pagaliukų. Piešia „laiškus“ gyvūnams, rašo žinutes šeimos nariams, piešia savo patirtis, svajones, po darbais užrašo raides, žodžius ar savo vardą. Skaitant pasakas ar žiūrint filmukus, vaikas bando iliustruoti istorijas ir užrašyti girdėtus žodžius. Rašo ne tik ant popieriaus – eksperimentuoja ir naudodamas skaitmeninius įrenginius. Jis pradeda atpažinti raides ir pastebi jų skirtumus skirtingose kalbose.

Teatro posritis: Vaidmenų žaidimų metu vaikas tyrinėja pažįstamas socialines situacijas, girdėtų pasakų epizodus, sąmoningai pasirenka patrauklius vaidmenis. Kurdamas vaidmenį naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, pradeda kurti dialogą tarp veikėjų. Kuria lėlių, šokio, dramos, operos „spektaklius“ kartu su kitais vaikais, drąsiai improvizuoja „bendraudamas“ su jų kuriamais veikėjais.

Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai

Mokytojas kuria saugią, įtraukiančią ir kūrybiškumą skatinančią aplinką, kurioje vaikai drąsiai tyrinėja ir reiškia save per įvairias meno formas: dailę, muziką, šokį, vaidybą ir kalbą. Jis skatina vaikus eksperimentuoti su spalvomis, formomis, faktūromis ir įvairiais dailės įrankiais, išbandyti įvairias technikas tiek individualiai, tiek bendradarbiaujant su kitais, taip pat aptarti savo ir kitų kūrinius. Mokytojas organizuoja veiklas, kurios apima dainavimą, grojimą, ritminių ir melodinių derinių kūrimą, muzikos instrumentų tyrinėjimą, improvizaciją balsu, garsinius, ritminius ir kūno perkusijos žaidimus. Muzika yra integruojama su judesiu, žaidimu, šokiu ir vaidyba, leidžiant vaikams tyrinėti ritmą, tempą, erdvę, kūno išraišką ir improvizuoti. Mokytojas moko vaikus tautinių šokių, kurti savo judesių junginius, šokti su įvairiomis priemonėmis, taip pat įtraukia šokį į kasdienę veiklą, spektaklius ir šventes. Taip pat skatina vaikus kurti personažus, improvizuoti ir inscenizuoti istorijas, lavinti kūno kalbą, gestus, mimiką ir balso raišką, taip ugdydamas sceninę kultūrą ir bendravimo įgūdžius. Organizuoja garsų ir žodžių žaidimus, kvėpavimo pratimus, skaito ir pasakoja tekstus, skatina vaikus kurti ir interpretuoti, taip pat supažindina su gimtosios ir kitų kalbų garsais, tyrinėja kalbą žaisdami. Mokytojas suteikia vaikams galimybę klausytis gyvos ir įrašytos muzikos, dalyvauti meniniuose renginiuose, susitikti su menininkais, o gabiems vaikams suteikia galimybę tobulėti ir dalyvauti konkursuose. Be to, mokytojas organizuoja įvairias veiklas, tokias kaip eksperimentavimas, tyrinėjimas, kūrybiniai dialogai, diskusijos, grupinis darbas, kūrybiniai projektai, ekskursijos, parodų lankymas, vaidmenų žaidimai ir pasakojimo veiklos. Visa tai padeda vaikams lavinti savo kūrybiškumą, bendradarbiavimo įgūdžius ir meninius gebėjimus.

Pasiekimų sritis – Estetinis suvokimas

Ugdymo(si) sritis(-ys): „Aš kalbų pasaulyje“ (39.5.1.2., 39.5.2.2., 39.5.3.2., 39.5.4.2.), „Kuriu ir išreiškiu“ (40.9.1.2., 41.8.2.2., 41.8.3.1.).

Vertybinė nuostata. Domisi, gėrisi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka.

Esminiai gebėjimai. Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.

Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)

Ankstyvasis ugdymas (1–3 metai)

Vaikas ugdosi kalbos suvokimo gebėjimus bendraudamas su suaugusiaisiais ir kitais vaikais. Klausydamasis aiškios, emociškai intonuotos kalbos, plečia pasyvųjį ir aktyvųjį žodyną, lavina foneminį suvokimą. Jis mokosi klausytis ir sutelkti dėmesį dalyvaudamas trumpose ir įdomiose veiklose: garsų žaidimuose, klausydamasis aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių ir dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis. Klausosi mokytojo ir kitų vaikų grupėje, individualiai, įvairiose klausymosi

aplinkose – tyliose bei triukšmingose. Mokosi išklausyti, kalbėti paeiliui, dalyvauti dialoguose ir poliloguose, reaguoti į mokytojo kalbą, kuri įvardija jo veiksmus, jausmus ir poreikius, aktyviai plečia žodyną. Spontaniškai tyrinėja, eksperimentuoja, kūrybiškai veikia su įvairiomis medžiagomis ir priemonėmis, rinkdamasis iš mokytojo pasiūlytų galimybių. Skatinamas mokytojo, vaikas generuoja idėjas, kuria: žaidžia, imituoja, improvizuoja, komponuoja, modeliuoja, interpretuoja ir reflektuoja.
Ikimokyklinis ugdymas (3–6 metai) Jis atlieka tai, ką pats sukuria, ir tai, ko išmoksta iš kitų. Mokytojo pastebėjimas ir teigiamas grįžtamasis ryšys stiprina vaiko pasitikėjimą, skatina kūrybiškai reikštis ir tęsti pradėtą veiklą. Vaikas, aktyviai įsitraukdamas į bendravimą su mokytoju ir kitais vaikais, dalyvaudamas kalbos garsų žaidimuose, klausydamasis eilėraščių, dainų, pasakojimų gimtąja ir kitomis kalbomis, nuosekliai plėtoja kalbos supratimą, atranda žodžių prasmes, lavina atmintį, kalbinę vaizduotę ir gebėjimą mintis išreikšti žodžiais. Jis geba sutelkti dėmesį į įvairaus turinio ir stiliaus tekstus – grožinius, informacinius, publicistinius – klausydamasis tiek gyvai pasakojamų, tiek įrašytų tekstų. Dalyvaudamas žaidybinėse, problemų sprendimo, tyrinėjimo veiklose grupėse ir individualiai, vaikas mokosi išklausyti kitus, suprasti jų ketinimus, atpažinti draugų, kalbančių kita kalba, norus ir pasiūlymus. Kalbos supratimą jis gilina pasitelkdamas visus pojūčius – stebėdamas, liesdamas, uosdamas, ragaudamas, tyrinėdamas artimą ir tolesnę aplinką. Aktyviai dalyvaudamas kūrybinėse veiklose – dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, improvizuodamas, piešdamas, lipdydamas ar kitaip menine raiška reikšdamasis – vaikas patiria estetinį džiaugsmą, lavina gebėjimą pastebėti ir vertinti meno, gamtos, žmonių tarpusavio santykių ir savo paties kūrybos grožį. Kūrybinėje veikloje vaikas vis dažniau išbando skirtingas meno formas, atranda labiausiai patinkančias raiškos priemones, imasi savitų meninių sumanymų. Žaismingai bendraudamas su suaugusiaisiais ir vaikais, kuria savitą bendravimo „kalbą“, patiria artumo, saugumo, bendrumo jausmus, mokosi reikšti emocijas mimika, balso intonacijomis, kūno judesiais. Mokytojo palaikymas, pastebėjimas ir jautrus grįžtamasis ryšys skatina vaiką pasitikėti savo kūrybinėmis galiomis, džiaugtis kūryba ir dalintis estetinio patyrimo įspūdžiais su kitais.
Ugdymo(si) kontekstai, pedagoginės strategijos, būdai
Mokytojas kuria įtraukią, kūrybiškumą skatinančią ugdymo aplinką, grindžiamą UDM principais. Aplinka pritaikoma įvairiems vaikų poreikiams, leidžia jiems tyrinėti ir reikštis per meninę raišką – dailę, muziką, šokį, vaidybą bei kalbą. Mokytojas stebi, atpažįsta vaikų polinkius, organizuoja veiklas, kurios suteikia vaikams galimybę kurti, eksperimentuoti, improvizuoti ir reflektuoti savo patirtis. Veiklose integruojamos realios ir virtualios patirtys – vaikams siūloma pažinti meną per gyvus renginius, parodas, taip pat pasitelkiant skaitmenines priemones. Vaikai tyrinėja spalvas, garsus, judesį, naudoja įvairias medžiagas ir technikas, kuria individualiai ir grupėje. Skatinami kūrybiniai dialogai – kalbėjimasis apie kūrybą, reflektavimas, bendrų idėjų vystymas. Dėmesys skiriamas kalbų įvairovei ir kultūriniam kontekstui – vaikai susipažįsta su skirtingų tautų muzika, pasakomis, meniniais motyvais, dalyvauja žodiniuose žaidimuose, klausosi įvairiakalbių tekstų. Tokiu būdu skatinami kultūriniai dialogai, kalbinis sąmoningumas, pagarba įvairovei. Mokytojas tikslingai įtraukia visus vaikus į veiklas, sudaro sąlygas gabiems vaikams tobulėti, o visiems – atrasti džiaugsmą kūryboje. Tyrinėjimas, meninė raiška ir savęs pažinimas tampa pagrindu giliam ir prasmingam estetinio suvokimo ugdymui.

14.7. **Ugdymo(si) procesas ir aplinkos.** Ugdymo(si) procese vadovaujamasi nuostata, kad kiekvienas vaikas pažangos link juda savo individualiu tempu. Sudarant ugdymo(si) turinį, siūlomi ne visi galimi ugdymo(si) būdai, bet tikslingiausi, paliekant erdvės mokytojui ir vaikui lanksčiai planuoti bei modeliuoti ugdymo(si) situacijas, atsižvelgiant į vaiko amžių, gebėjimus, poreikius ir interesus. Įstaigoje ugdymo(si) kontekstai kuriami remiantis UDM strategija, leidžiančia užtikrinti socialinę ir edukacinę visų vaikų įtrauktį į ugdymo procesą. Strategija padeda kurti kiekvienam vaikui prieinamą, į jo sėkmę orientuotą bendrą ugdymą(si), kuriame sudaromos sąlygos skleistis įvairioms vaiko galioms ir

asmeninėms patirtims. Ugdymo(si) aplinka pritaikoma atitinkamo amžiaus tarpsnio vaiko ugdymosi reikmėms ir sudaro galimybes rinktis pageidaujamas veiklas, tyrinėti, pažinti, judėti, kurti, pasitikėti savimi. Aplinka yra estetiškai patraukli, skatinanti kūrybiškumą, tinkama ir fizinei, ir emocinei, ir pažintinei vaiko raidai. Joje integruojamos inovatyvios, vaikų ugdymą(si) prasmingai skatinančios formos ir veiklos. Ugdymo procesą ir aplinką formuoja įvairūs ugdymo kontekstai, tarp kurių: žaismės, judraus partnerinio ugdymo, kalbų įvairovės, kultūrinių bei kūrybinių dialogų, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų, šeimos ir bendruomenės įtraukties. Kiekvienas iš šių kontekstų padeda sukurti prasmingas ir vaikui artimas ugdymosi situacijas. Procesuose aktyviai dalyvauja vaikai, pedagogai, švietimo pagalbos specialistai, šeimos, bendruomenės ir socialiniai partneriai. Jie įsitraukia į įvairias veiklas: vaikų autorines kūrybines parodas, kūrybinių idėjų instaliacijas, edukacines išvykas, bendras veiklas su socialiniais partneriais, kūrybinius plenerus, tyrinėjimų laboratorijas, šeimų dienas, veiklas su švietimo pagalbos specialistais, vaikų inicijuotus projektus. Ugdymo(si) aplinka yra daugialypė – fizinė, socialinė, emocinė ir pažintinė. Ji apibūdinama kaip žaisminga, įtraukianti, provokuojanti veikti, dinamiška, tenkinanti vaiko poreikius, saugi, bendruomeniška, kūrybiška, skatinanti saviraišką ir bendradarbiavimą. Aplinkos kūrime svarbus dėmesys skiriamas tvarumui, vidaus ir lauko edukacinių erdvių jungčių kūrimui, aplinkos artumui vaiko namų aplinkai. Įtraukiamos inovatyvios, prasmingą vaikų ugdymą(si) skatinančios formos (2 pav.).

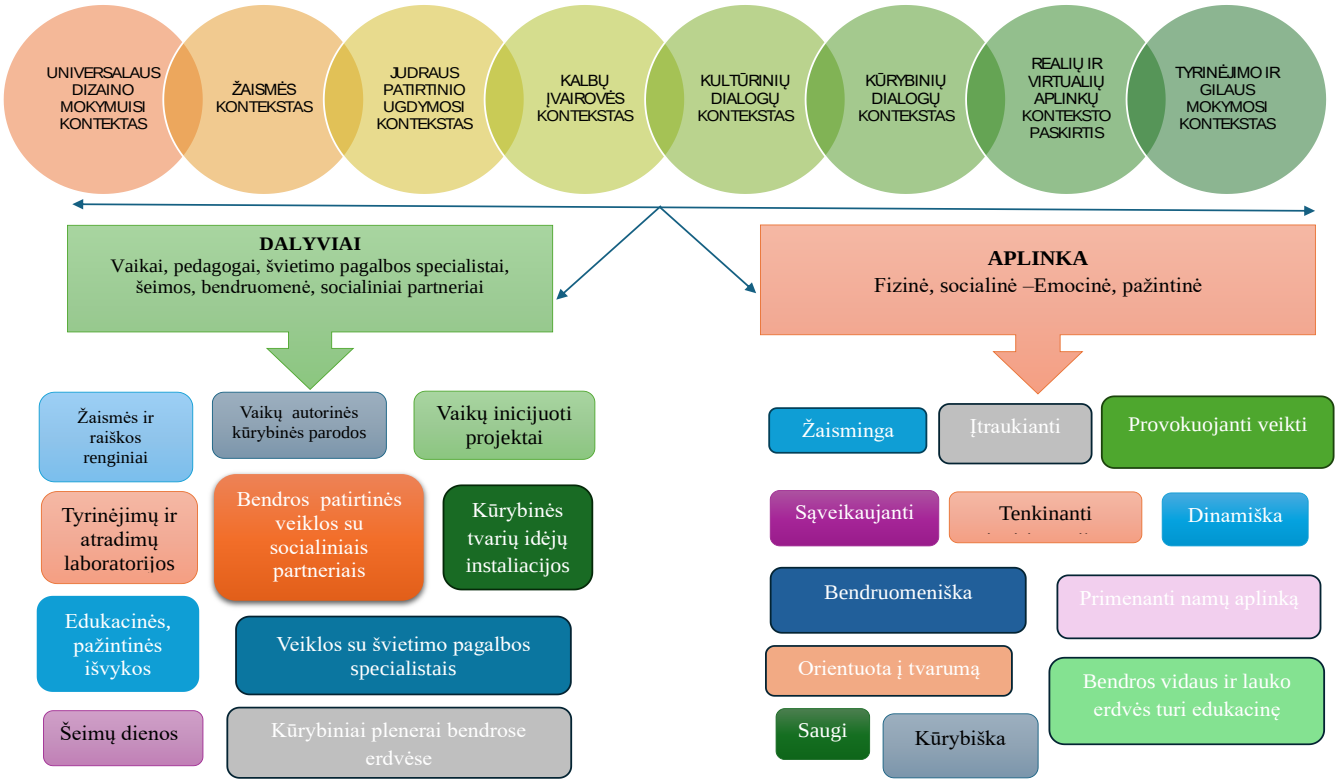

2 pav. Ugdymo(si) dalyviai, organizavimo formos, kuriamos aplinkos

V SKYRIUS
VAIKŲ UGDYMOSI PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS

15. Vaikų ugdymosi pasiekimų ir pažangos stebėjimas fiksuojamas pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašo 18 pasiekimų sričių arba pritaikytoje programoje, atsižvelgiant į nustatytus vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius. Pasiekimų įrodymų kaupimas ir pasiekimų dokumentavimas bei stebėsena padeda siekti ugdymo ir ugdymosi kokybės: geriau pažinti kiekvieną vaiką ir numatyti jo ugdymo(si) perspektyvą, stebint, ką vaikas jau geba, ko ir kaip mokosi, kokia jo pažanga atskirose pasiekimų srityse, atskleidžiant potencialias jo galias ir švietimo pagalbos poreikį; kryptingai planuoti ir veiksmingai įgyvendinti lankstų bendrą vaikų grupės ugdymo(si) procesą, skatinantį kiekvieno vaiko ugdymosi pažangą; nuosekliai vertinti mokytojo ir kitų ugdytojų sąveikų su vaikais, taikomų pedagoginių strategijų ir metodų, sukurtos aplinkos, paramos ir pagalbos vaikams poveikį kiekvieno vaiko pažangai; kryptingai tobulinti įstaigos Programą, remiantis Lopšelio-darželio „Inkarėlis“ vaikų pažangos stebėsena; derinti vaiko, tėvų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų lūkesčius dėl vaiko tolesnio ugdymo(si), siekiant visų ugdymo(si) proceso dalyvių kryptingo įsitraukimo į ugdymo(si) procesą:

15.1. vaikų ugdymosi pasiekimų dokumentavimo ir jų pažangos stebėsenos vykdymas:

15.1.1. skatinama vaikų savirefleksija – vaikų mintys apie jų veiklos procesą ir rezultatus, sėkmes ir nesėkmes, kas jiems patiko, ko norėtų išmokti. Mokytojai nuolatos teikia vaiką motyvuojantį, įtraukiantį, auginantį grįžtamąjį ryšį;

15.1.2. vaiko pasiekimų aplanke ar skaitmeninėje laikmenoje – renkama vaiko kūrybinė veikla, piešiniai, darbai, nuotraukos, pedagogų užrašai apie vaiko raidą. Pasiekimai fiksuojami trumpais komentarais, nurodant vaiko stiprybes ir tolesnio tobulėjimo žingsnius;

15.1.3. vaiko ugdymo(si) pasiekimai apibendrinami 2 kartus per metus – rudenį (aprašomasis pažangos fiksavimas) ir pavasarį (apibendrinamasis pažangos fiksavimas) elektroninio dienyno sistemoje www.musudarzelis.com;

15.1.4. informacija apie vaiko stebėsenos rezultatus tėvams teikiama elektroniniame dienyne www.musudarzelis.com, individualių pokalbių metu (ne rečiau kaip du kartus per metus), kasdienių pokalbių metu mokslo metų eigoje, supažindinant su vaiko darbais, pedagogo pastebėjimais, rekomendacijomis ir kt.

15.1.5. vaikų ugdymosi pasiekimų dokumentavimo, stebėsenos ir surinktos informacijos naudojimo procesai vykdomi laikantis visų etikos reikalavimų;

16. Programa siekiama jos dermės su Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa:

16.1. vaikų ugdymo(si) dermę bei tęstinumą užtikrina Lopšelio-darželio „Inkarėlis“ Programos ir Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos svarbiausių ugdymo(si) principų atitiktis ir ugdymo(si) proceso kryptingumas – ugdymo(si) modeliavimas iš vaiko raidos ir ugdymosi perspektyvos, išskirtinis dėmesys žaidimo pedagogikai ir patirtiniam vaikų ugdymui(si);

16.2. ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) tęstinumą užtikrina ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų pasiekimų sričių ir priešmokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų kompetencijų dermė: suderintos jas sudarančių pasiekimų grupės, pasiekimų turinys, jų augimo nuoseklumas (3 pav.).

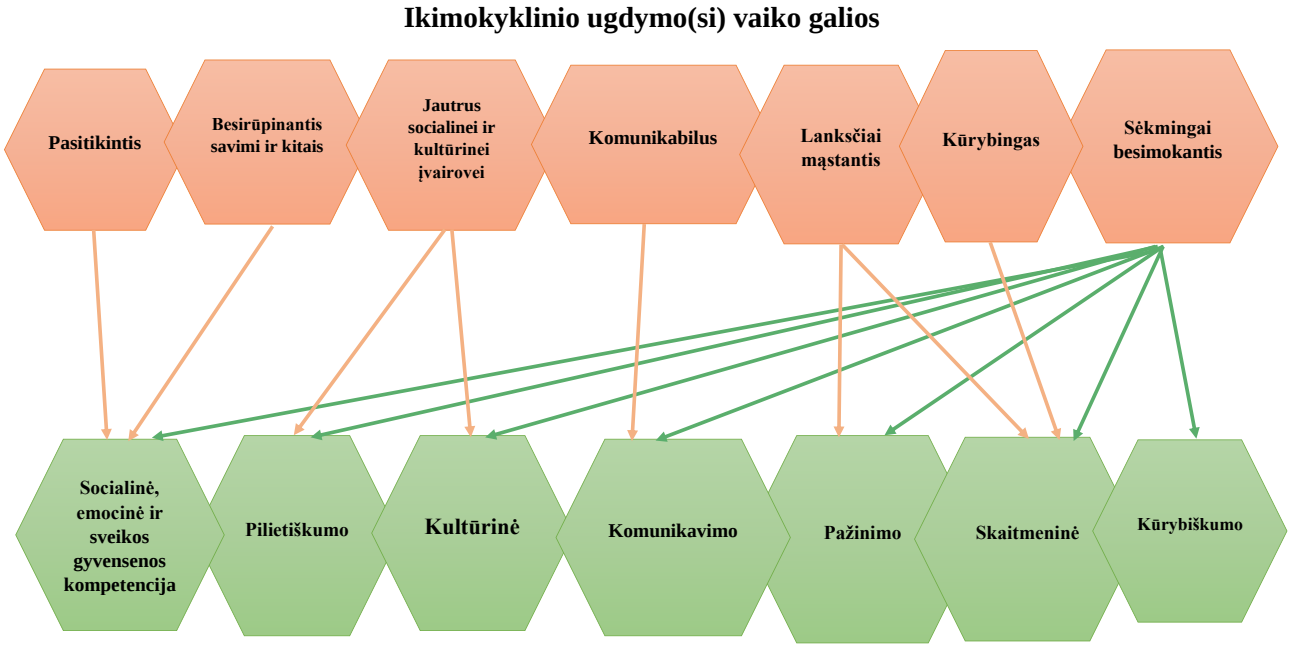

3 pav. Ikimokyklinio amžiaus plėtojamų vaikų galių sąsajos su priešmokyklinio ugdymo kompetencijomis

17. Ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu kryptingai plėtojamos vaiko galios ir nuosekliai dermėje ugdomos priešmokyklinio ugdymo(si) kompetencijos. Užtikrinamas nuoseklus pasiekimų sričių ir ugdymo(si) turinio augimas, siekiant parengti vaiką sėkmingam mokymusi mokykloje.

SUDERINTA
Klaipėdos lopšelio-darželio „Inkarėlis“
mokytojų tarybos 2025 m. balandžio 30 d. posėdžio
protokoliniu nutarimu
(protokolas Nr. V2-3)